

Záškoláctví studentů na odborném učilišti

Veronika Krčková

Bakalářská práce
2011

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Veronika KRČKOVÁ**
Osobní číslo: **H08480**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Záškoláctví studentů na odborném učilišti**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti záškoláctví.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ELLIOTT, J., PLACE, M. Děť v nesnázích: Prevence, příčiny, terapie. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0182-0.

CHRÁSKA, M. Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

KYRIACOU, CH. Řešení výchovným problémů ve škole. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-945-3.

MARTIN, M., WALTMANOVÁ-GREENWOODOVÁ, C. Jak řešit problémy děti se školou: Lexikon pro rodiče. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-125-8.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Jarmila Šťastná
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

20. ledna 2011

Termín odevzdání bakalářské práce:

6. května 2011

Ve Zlíně dne 20. ledna 2011

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně*2011*.....

.....*Kučera*.....

¹⁾ Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 67b Zveřejňování vědeckých prací.

²⁾ Vysoké školy neregistrované poskytují diplomové, bakalářské a magisterské práce, a jejich studentská obhajoba, včetně posudků opouštějí a výsledky obhajoby pravidelně ukládají do databáze kvalifikačních prací, která spravuje Úřad pro zveřejnění pracovních děl vysokých škol.

(2) *Doktoráti, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odpracované učitelským k obhajobě musí být při nejmenší pěti pracovních dnech před konáním obhajobdy předloženy k prohlídce učitelům v učebně učitelské pracovní předpisy vyzkoušely nebo učitelské práce, v místě pracovních učitelů školy, kde se má konat obhajoba práce. Školáci a učitelé se vztahující práce požádají na své náklady výlohy, opisy nebo rozmnožení.*

(3) *Plán, by učitelům práce nebo školáci se vztahující učitelé podle tohoto zákona, lze obléci se vztahující obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o práva autoritám, o právech učitelských s právním autoritám a o zřízení některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 13 odst. 3.*

(3) *Do práva autorského také nezahrnuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, včetně ní někdy se učitelé přiměřeně nebo nepřímo hospodářského nebo obchodního prostředků k výuce nebo k vlastní potřebě díla vytvořené učitelé nebo studentem ke využití školních nebo školních pomůcek vztahující z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o práva autoritám, o právech učitelských s právním autoritám a o zřízení některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 66 školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na užití díla určené učitelskému a školní školního díla § 15 odst.*

3). *Opírá-li autor školního díla učitelé školní bez učitelů díla učitelé, mohou se tyto osoby domáhat náhrady obvyklého příjmu jeho učitelé v zemi. Ustanovení § 42 odst. 3 se vztahuje obdobně.*

(2) *Nemá-li školní dílo, může autor školního díla své dílo učitelé poskytnout jinému učitelské, pokud to v souvislosti s učitelským učitelé nebo školním či vzdělávacím zařízením.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jiná osoba školního díla z výtěžku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl za účelem učitelé, kteří na učitelské dílo vztahující, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přiměřeně k její výšce dosaženého školní nebo školním či vzdělávacím zařízením učitelé školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá problematikou záškoláctví na odborném učilišti. V teoretické části jsou rozebrány základní pojmy a problematika záškoláctví jako poruchy chování s jejími příčinami, rozdělením, důsledky a řešením. V neposlední řadě je v této části uvedena i problematika školní fobie a pomoc, která může být záškolákům poskytnuta. Praktická část je věnována zjištění stavu záškoláctví na odborném učilišti a zjištění vztahu záškoláků k výchovnému poradci.

Klíčová slova: sociálně patologické jevy, poruchy chování, záškoláctví, školní fobie, školní výchovné poradenství

ABSTRACT

The bachelor work deals with the issue of truancy at vocational school. The theoretical part deals with basic concepts and issues relating to truancy such as problems with behavior disorder and its causes, distribution, consequences and solutions. This part also deals with the issue of school phobia and assistance, that can be provided for truants. The practical part is devoted to finding the state of truancy at vocational school and revealing the relationship between truants and educational consultants.

Keywords: social pathologies, behavioral problems, truancy, school phobia, school educational guidance

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí bakalářské práce Mgr. Jarmile Šťastné za odborné rady, připomínky a ochotu. Dále chci poděkovat své rodině, příteli a přátelům za pomoc a umožnění klidného pracovního prostředí.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	13
1.1 ADOLESCENT.....	13
1.2 ŠKOLA	13
1.2.1 Odborné učiliště	13
1.3 SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEVY.....	14
1.3.1 Etopedie.....	14
1.4 PORUCHY CHOVÁNÍ.....	14
1.5 ZÁŠKOLÁCTVÍ	15
1.6 PROBLÉMOVÉ DÍTĚ	15
2 ZÁŠKOLÁCTVÍ	16
2.1 OMLUVENÁ A NEOMLUVENÁ NEPŘÍTOMNOST	17
2.2 ZÁŠKOLÁCTVÍ JAKO PORUCHA CHOVÁNÍ	17
2.2.1 Dělení poruchového chování.....	19
2.2.1.1 Asociální chování	20
2.2.1.2 Socializovaná porucha chování.....	20
2.2.2 Poruchy chování v období adolescence.....	20
2.3 KATEGORIE ZÁŠKOLÁCTVÍ.....	21
2.4 TYPOLOGIE ZÁŠKOLÁCTVÍ.....	22
2.5 PŘÍČINY ZÁŠKOLÁCTVÍ	23
2.6 ŘEŠENÍ ZÁŠKOLÁCTVÍ.....	25
2.7 NÁZORY ŽÁKŮ NA ZÁŠKOLÁCTVÍ	26
2.8 DŮSLEDKY ZÁŠKOLÁCTVÍ.....	27
3 ŠKOLNÍ FOBIE	30
3.1 DĚLENÍ ŠKOLNÍ FOBIE	31
3.2 PŘÍČINY VZNIKU ŠKOLNÍ FOBIE.....	31
3.3 ROZDÍLY MEZI ZÁŠKOLÁCTVÍM A ŠKOLNÍ FOBÍÍ	32
3.4 SEPARAČNÍ ÚZKOSTNÁ PORUCHA	32
4 ŠKOLNÍ PORADENSKÉ SLUŽBY	33
4.1 VÝCHOVNÝ PORADCE.....	34
4.1.1 Základní úkoly výchovného poradce.....	35
4.2 PREVENCE ZÁŠKOLÁCTVÍ	36
II PRAKTICKÁ ČÁST	38
5 VÝZKUM ZÁŠKOLÁCTVÍ STUDENTŮ NA ODBORNÉM UČILIŠTI	39

5.1	VÝZKUMNÝ PROBLÉM	39
5.2	CÍL VÝZKUMU	39
5.2.1	Dílčí cíl výzkumu	39
5.3	VÝZKUMNÉ OTÁZKY	39
5.4	METODA VÝZKUMU	40
5.5	VÝZKUMNÝ SOUBOR A ZPŮSOB VÝBĚRU RESPONDENTŮ	40
5.6	ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT	41
5.7	VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEHO INTERPRETACE	41
5.8	DOPORUČENÍ PRO PRAXI	64
	ZÁVĚR	66
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	68
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	71
	SEZNAM TABULEK	72
	SEZNAM PŘÍLOH	74

ÚVOD

V průběhu školní docházky děti čelí různým problémům, které se ve škole mohou vyskytnout. Možnou reakcí na problémy ve škole i v domácím prostředí může být odmítání školy a vznik záškoláctví. Podle mého názoru se záškoláctví může považovat za velmi závažný problém celé společnosti, který se musí řešit ihned po vytvoření podezření ze zanedbávání školní docházky žákem. Na pravidelné školní docházce závisí budoucnost žáků, jejich uplatnění v životě i vchovanost. Mělo by se proto vyvarovat mlčení a skrývání této problematiky. Docházka do školy je základem pro získání určité míry vzdělanosti a socializace každého jedince.

K výběru tématu záškoláctví mě dovedla moje matka, která pracuje na odborném učilišti, na kterém realizuji také svůj výzkum. Mnohokrát se zmínila, že se na učilišti musel řešit případ záškoláctví. Několik žáků bylo dokonce z odborného učiliště vyloučeno, a proto jsem se chtěla dozvědět více o této závažné problematice.

Záškoláctví je poměrně časté chování žáků ve školách. V České republice bylo na základních školách zjištěno, že 19,2 % ze všech přestupků se týkalo právě záškoláctví. Pokud jde o absence, které se dají považovat za záškoláctví, pak celonárodní průměr záškoláctví, zjištěný oficiální statistikou půldenních neomluvených absencí, dělá 0,5 % na prvním stupni a 1 % na druhém stupni základních škol (DfES, in Kyriacou 2005). Podle neoficiální absence odhady vzrostly na 1 % na prvním a 3,5 % na druhém stupni základních škol. Z toho tvoří 80 % záškoláků chlapci (Kyriacou, 2005). Galloway (In Kyriacou, 2005) zkoumal skupinu žáků s nižší docházkou na 30 středních školách a jejich dřívější základní školy ve Velké Británii a zjistil, že v první polovině prvního pololetí žáci zameškali minimálně 50 % vyučovacích hodin v průběhu sedmi týdnů. Říká, že tito chroničtí záškoláci tvoří 2 % na základních a 11 % na středních školách. I z těchto výzkumů osobně vycházím z toho, že je záškoláctví skutečně velkým problémem.

Teoretická část je rozdělena na čtyři kapitoly.

První kapitola se zabývá vymezením základních pojmů podle různých autorů.

Následující kapitola se snaží přiblížit problematiku záškoláctví také jako poruchu chování, její kategorie, typologii, příčiny, řešení, názory a pocity žáků při trávení času za školou a v neposlední řadě lehce přibližují možné důsledky této problematiky.

Třetí kapitola přibližuje pojem školní fobie neboli odmítání školy a tyto pojmy rozlišuje od záškoláctví.

Poslední kapitola teoretické části je věnována školnímu poradenskému systému, který je dále zaměřen na výchovného poradce.

Cílem praktické části je zjistit stav záškoláctví na odborném učilišti a vztah záškoláků k výchovnému poradci. Výsledky výzkumu budou odbornému učilišti předloženy.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Pro seznámení se s problémem záškoláctví je nutné vymezit základní pojmy.

1.1 Adolescent

Za adolescenta se považuje jedinec v adolescentním věku. Jeho vývoj, psychický i fyzický, se dokončuje, ale sociálně a mravně bývá ještě nevyzrálý. Adolescenti upřednostňují styk s vrstevníky než s rodiči. Rozvíjí se také jejich emoce a nastává období hledání jistot, nedůvěry k autoritám a riskování. Pojem adolescent se dá nahradit slovem mládež. Za mládež se považuje skupina společnosti ve věku zhruba od 15 do 25 let. Mládež má svůj způsob myšlení a chování, jiné normy, hodnoty a vzory (Průcha, Walterová, Mareš, 2003).

1.2 Škola

Společenská instituce, jako je škola, poskytuje tradiční funkci, a to vzdělání žáků určitých věkových skupin podle určitých vzdělávacích programů a probíhá v organizovaných formách. Škola socializuje žáky, podporuje jejich rozvoj sociální i osobnostní a připravuje žáky na jejich budoucí život po stránce osobní, občanské i pracovní (Průcha, Walterová, Mareš, 2003).

Hudecová (In Hroncová, Kraus, 2007) považuje školu za instituci podílející se na výchově a socializaci žáků.

Za nejvýstižnější považují pojetí, které vymezuje školu jako místo, kde se pro žáky vytváří příležitost pro jejich rozvoj. Jedná se o rozvoj ve sféře emocionální, sociální a kognitivní. Tyto kompetence umožňují žákům získávat zkušenosti k jejich socializaci (Vojtová, 2008).

1.2.1 Odborné učiliště

Odborné učiliště je speciální škola pro žáky mentálně postižené, kteří úspěšně zvládli školní docházku a dokončili tak devátý ročník zvláštní školy. Odborná učiliště připravují své žáky v učebních oborech pro výkon dělnických povolání odbornou přípravou. Žáci odborných učilišť mají upravené učební plány a jejich příprava pro výkon povolání trvá dva až tři roky, které jsou ukončeny závěrečnou zkouškou (Průcha, Walterová, Mareš, 2003).

1.3 Sociálně patologické jevy

Záškoláctví je jedním ze sociálně patologických jevů, se kterým se školy setkávají, a proto vyžaduje větší pozornost nejen od pedagogických pracovníků (Čech in Střelec, 2004).

Přikláním se k myšlenkám Fischera a Škody (2009), že během posledních několika let byl zjištěn nárůst těchto jevů ve společnosti. Sociálně patologické jevy jsou vnímány jako nepřijatelné, nežádoucí a nechtěné. Jde o variabilní škálu jevů, které mají svoji míru sociální nebezpečnosti a nerespektují normy sociální, morální či právní. Termín může být nahrazen pojmy jako sociální deviace nebo sociální dezorganizace. Sociálně patologické jednání je důsledkem působení biopsychosociálních faktorů. Sociální patologie není samostatný vědní obor, ale jde o soubor nezdravých, nežádoucích a abnormálních jevů. Studium a popisem těchto jevů se zabývá několik vědních disciplín, mezi které patří i etopedie.

1.3.1 Etopedie

Etopedie je výchovou mravů a je oborem speciální pedagogiky. Předmětem etopedie je výchova a vzdělávání a zkoumá sociálně narušenou mládež neboli mládež obtížně vychovatelnou. Někteří autoři ji považují za delikventní. Tato praktická speciálněpedagogická disciplína se snaží vyhledávat a aplikovat formy působení na narušenou mládež tak, aby byly optimální a aby došlo k plnohodnotné socializaci mládeže (Sovák, 2000).

Souhlasím s definicí od Průchy, Walterové a Mareše (2003), kteří považují etopedii za jeden z vědních oborů sociální pedagogiky, zabývající se výchovou i převýchovou, vzděláváním a zkoumáním sociálně narušené mládeže a dětí. Sociální narušenost je charakteristická poruchami chování především ve sféře mravní.

1.4 Poruchy chování

Sovák (2000) zastává názor, že poruchy chování jsou projevem a formou defektivitu, tedy porušeného vztahu k výchově. Nejčastěji jsou přítomné u sociálně narušené mládeže, ale mohou se objevit i u jiných kategorií postižené mládeže.

Opakované a trvalé disociální, agresivní a vzdorovité chování je známkou poruch chování. V případech, kdy chování přesahuje sociální očekávání přiměřené věku dítěte, pak je jeho chování extrémní a závažnější než klasické nezbednosti. Často mají tyto poruchy souvislost s neuspokojivými rodinnými vztahy nebo selháváním ve škole (MKN - 10, 1992).

Osobně sympatizuji s definicí Vágnerové (2004), která charakterizuje poruchy chování jako odchylku v oblasti socializace. To znamená, že jedinec nedovede dodržovat normy chování, které odpovídají jeho věku nebo jeho rozumovým schopnostem.

1.5 Záškoláctví

Záškoláctví je neomluvená absence žáka ve vyučování, která se opakuje a pohybuje se v rozsahu desítek až stovek zameškaných hodin, které si žák neomlouvá (Sovák, 2000).

Průcha, Walterová a Mareš (2003, s. 310) uvádí, že záškoláctví je „*zvláštní případ absenteřství. Jev, kdy se žák úmyslně, bez omluvitelného důvodu a bez vědomí, popř. souhlasu rodičů se nezúčastňuje vyučování a zdržuje se mimo domov. Má zpravidla souvislost se školní neúspěšností žáka.*“

„Chození za školu“ označuje Čech (In Střelec, 2004) za přestupek žáka, který vědomě zanedbává docházku do školy. Takové zanedbávání se považuje za porušení školního řádu.

Další definice pojednává o záškolácích, kteří jsou označováni jako žáci nemající pro školní absenci legální důvod. Jedná se tedy o neomluvenou nepřítomnost (Kyriacou, 2005).

1.6 Problémové dítě

Dítě, které chodí za školu, je považováno za problémové. Tento pojem je hodně užívaný, ale nepřesně vymezený. Obvykle se za problémové chápe dítě mimo normu kvůli jeho jednání, reakcím na výchovu, výkonům a sociálním stykům (Průcha, Walterová, Mareš, 2003).

Další pojetí vychází z psychologického hlediska, které říká, že problémové dítě tvoří různorodou skupinu. Tyto děti se obtížně přizpůsobují společnosti, a proto je na místě věnovat jim zvláštní výchovný přístup. Je potřeba, aby se pedagog problémovému dítěti věnoval individuálně, aby k němu zaujímal nestandardní a tolerantnější přístup (Kohoutek, 2007).

Třetí a mně osobně nejbližší je definice podle Faltýskové (In Střelec, 2004). Říká, že problémový jedinec je ten, kdo reaguje odlišným způsobem. Reaguje jinak, než je zvykem nebo jaká je norma daného prostředí. Je to dítě, které není přijímáno takové, jaké je.

Tato kapitola byla určena pro vymezení základních pojmů. Další kapitola se zaměřuje na celkovou problematiku záškoláctví.

2 ZÁŠKOLÁCTVÍ

Výchova a vzdělávání jsou dle mého názoru velmi důležitými faktory, které ovlivňují budoucnost každého jedince, a proto si myslím, že je záškoláctví vážným problémem vyskytujícím se na školách.

Jde o jev, kdy žáci chodí do školy spíše sporadicky. Nemívají strach, nebývají úzkostní a nemají fyzické problémy z návštěvy školy. Děti chodící za školu jsou úspěšné v dlouhodobém skrývání své školní absence před rodiči. Často se při trávení času za školou toulají na ulici a chovají se asociálně (Elliott, Place, 2002).

Chození za školu je jedním z nejčastějších deviantních chování ve školním prostředí a dochází k němu čím dál častěji. Přes hlavní funkci výchovy a socializace žáků se škola stává místem, kde se vyskytují i nežádoucí jevy, které žáky negativně ovlivňují. Ve škole vznikají různé sociální deviace, odchylky od chování, které bylo očekávané a institucionalizované. Toto chování je dáno sociální normou (Hudecová in Hroncová, Kraus, 2007).

Kyriacou (2005) uvádí, že záškoláctví ovlivňuje nejen daného jedince, ale také celou společnost, protože jeho důsledkem bývají špatné školní výsledky, záškoláci se hůře uplatňují v životě a v neposlední řadě souvisí i s kriminální činností. Záškoláctví tedy narušuje proces vzdělávání. Důležitým faktorem je i možnost vyloučení záškoláků ze školy.

Heřmanská (In Vágnerová, 2004) zastává názor, že uváděná problematika bývá někdy důvodem negativního postoje žáka ke škole, nerespektováním normy vzdělání s pozitivním hodnocením nebo že absencí reagují na selhání v prospěchu. Důležité je zjistit příčinu vzniku záškoláctví, co žáka k takovému chování dohnalo a jaký je jeho vztah ke škole. Při hodnocení záškoláctví se musí brát v potaz četnost, míra plánovitosti a způsob, jakým je provedeno. O rozdílu v socializačním vývoji, postoji žáka k autoritě a povinnostem, které daný jedinec neakceptuje, vypovídá záškoláctví opakované a plánované. Takový jedinec většinou pochází z dysfunkční rodiny, kde v rámci výchovy dochází u jedince ke změnám ve vztahu k běžným hodnotám a normám.

Každé dítě je školou povinné. Žáci, kteří školní docházku zanedbávají, jsou nazýváni „záškoláci“.

Záškolák narušuje svým jednáním roli školáka a povinnost chodit do školy. Často se jedná o porušení sociálních norem, kdy se žáci mohou dopustit až antisociální činnosti (Renotierová, Ludíková aj., 2006).

Ve školách velmi záleží na správnosti funkce vzdělávacího systému, který ovlivňuje míru záškoláctví. Žáci si mohou myslet, že vzdělávání ve škole nemá žádný smysl a proto do školy nechodí. V takovém případě je potřeba zamyslet se nad prostředky, které by pomohly změnit situaci k lepšímu (Kyriacou, 2005).

Záškoláctví je rozlišováno ve smyslu širším a užším:

- 1) **Širší smysl:** Jedná se o neomluvenou absenci žáků bez ohledu na motiv a četnost.
- 2) **Užší smysl:** Pojednává o poruše chování s vážnějším poškozením vztahu nejen ke škole, ale i k učení (Nývtová in Hroncová, Kraus, 2007).

2.1 Omluvená a neomluvená nepřítomnost

Jak bylo výše zmíněno, záškoláctví je bráno jako nepřítomnost žáka ve škole.

Kyriacou (2005) říká, že se musí při jejím odhalování dávat pozor na rozlišení žákovi nepřítomnosti omluvené a neomluvené:

- 1) **Omluvená nepřítomnost:** Nepřítomnost, která byla povolena žákovi učitelem nebo jiným zástupcem školy, který má k omluvení studenta oprávnění. Do omluvené nepřítomnosti můžeme zařadit absence, které byly dostatečně odůvodněné a vysvětlitelné, např. nemoc studenta.
- 2) **Neomluvená nepřítomnost:** Nepřítomnost, která není dostatečně odůvodněna a vysvětlena. Vyznačuje se nepovolením absence žákovi učitelem nebo jiným oprávněným zástupcem. V neomluvené nepřítomnosti označujeme studenta jako „záškoláka“, jelikož nemá pro svou absenci žádný legální důvod.

2.2 Záškoláctví jako porucha chování

Záškoláctví se považuje za poruchu chování, jejíž pojetí jsou různá.

Valenta a Müller (2007) označují záškoláctví za poruchu chování, které se vyznačuje dlouhodobými a opakujícími se projevy vzdoru a neposlušnosti.

Porucha chování je častěji podchycena u chlapců než u dívek (Train, 2001). Negativním dopadem je, že vytváří bariéry v životě jedince. Je bariérou v dovednostech akademických, profesních i sociálních. Důsledkem je nedostatečné vzdělání, které jedince znevýhodňuje po celý život a ovlivňuje také jeho začlenění do společnosti (Vojtová, 2008).

Train (2001) popisuje zásady, které je dobré uplatnit při práci s žáky s poruchou chování:

- 1) spolupráce rodičů s učiteli,
- 2) předvídání problémů, které by dítě mohlo mít,
- 3) opakovat dítěti pokyny,
- 4) často dítě chválit a odměňovat ho,
- 5) používat okamžité, vhodné postupy,
- 6) představit dítěti pravidla,
- 7) rozdělovat úkoly do menších celků tak, aby je žák zvládl a byl tak úspěšný,
- 8) poskytnout žáku klidné, únikové místo,
- 9) udržet přiměřenou stimulaci.

Příčiny vzniku poruchového chování jsou různá. Podílí se na něm různé faktory či vlivy z prostředí. Podle Vágnerové (2004) jsou tyto příčiny multifaktoriálně podmíněné. Jsou to faktory sociální i biologické, které na sebe vzájemně působí. Hrají zde roli následující činitelé:

- 1) **Genetické dispozice:** Jde o dispozici, která vede k disharmonickému vývoji a k neobvyklým reakcím, které se projevují převážně na stupni temperamentu. Výchovou se dají velmi těžko ovlivnit. Takoví jedinci odmítají normální společenské normy a vytváří si vlastní pravidla podle svých potřeb.
- 2) **Biologické dispozice:** Vzniká narušením struktury nebo funkce centrální nervové soustavy.
- 3) **Úroveň inteligence:** Inteligence výrazněji vznik poruch chování neovlivňuje, ale děti i dospívající s danou poruchou mívají nižší inteligenci, než jaký je průměr.
- 4) **Vliv sociálního prostředí:** Prostředí, ve kterém jedinec žije, je velmi významným faktorem možného vzniku poruch chování. Život v prostředí nevhodném nebo ne-

podnětném vytváří riziko rozvoje nežádoucího chování. Největší roli zde hraje rodina a skupina vrstevníků.

Poruchy chování mohou být způsobeny nebo spolupodmíněny nežádoucími i patologickými vlivy, které mohou vycházet z rodinného, pracovního, zdravotního a školního prostředí nebo také vlivy ze strany nevhodného, až dokonce patologického stylu života sebe samotného nebo vlivy biologickými (Kohoutek, 2007).

2.2.1 Dělení poruchového chování

Poruchy chování se dělí podle závažnosti na disociální, asociální a antisociální:

- 1) **Disociální chování:** Je chování nespolečenské a nepřiměřené, ale zvládnutelné určitými pedagogickými prostředky. Zařazují se sem projevy jako kázeňské přestupky ve škole, neposlušnost, vzdorovitost, drobná porušení norem apod.
- 2) **Asociální chování:** Je v rozporu s morálkou společnosti, kdy se daný jedinec nápadně liší od průměru společnosti. Asociální chování směřuje k překročení normy společnosti a její morálky. Přesto intenzita takového jednání nepřesahuje právní předpisy. Svým jednáním asociální jedinec působí škodu ve svých důsledcích pouze sobě. Patří sem např. záškoláctví a alkoholismus.
- 3) **Antisociální chování:** Znamená každé protispolečenské chování bez ohledu na věk, původ jedince a intenzitu takového chování. Protispolečenské chování svými důsledky poškozuje sebe i společnost (Renotiérová, Ludíková aj., 2006).

Kohoutek (2007) uvádí další členění:

- 1) **Porucha chování ve vztahu k rodině:** Tyto poruchy jsou omezené jen na rodinu.
- 2) **Nesocializovaná porucha chování:** Projevuje se izolací, neoblíbou a odmítáním v důsledku špatných vztahů s vrstevníky.
- 3) **Socializovaná porucha chování:** Vyskytuje se mimo domov či rodinu a vyznačuje se běžnými, normálními vztahy s vrstevníky. Do této skupiny se zařazuje problematika záškoláctví.
- 4) **Porucha opozičního vzdoru.**

Následující dvě podkapitoly přiblíží druhy poruch chování, do kterých záškoláctví patří.

2.2.1.1 Asociální chování

Problematika záškoláctví je nejčastěji zařazována do asociálních poruch chování (Čech in Střelec, 2004).

Záškoláctví je asociální poruchou chování, které je charakteristické jednáním, chováním neodpovídajícím společenské morálce, které nedosahuje ničení hodnot společnosti. Důsledky takového chování jsou směřovány proti osobě původce. Kvůli asociálnímu chování se jedinec vylučuje ze společnosti (Sovák, 2000).

Průcha, Walterová a Mareš (2003) uvádí, že asociálním chováním se zabývá hlavně sociální pedagogika. Je to situace, kdy jednotlivec tráví čas raději sám, než by navázal sociální vztahy. Vyznačuje se chováním, které je proti mravním a dalším normám společnosti.

2.2.1.2 Socializovaná porucha chování

Socializovaná porucha chování popisuje záškoláctví jako trvalé disociální nebo agresivní chování a jako chování vzdorovité, opoziční a rušivé. Vyskytuje se hlavně u jedinců, kteří jsou zapojeni do skupiny vrstevníků. Tyto skupiny bývají delikventní nebo disociální, tudíž chování jejich členů není schvalováno společností (MKN-10, 1992).

U poruch chování, které vznikají v dětství a adolescenci, je přítomný trvalý opakující se charakter chování. V tomto vzorci jsou porušována základní práva ostatních nebo jsou porušovány závažnější společenské normy či pravidla. Toto chování musí přesahovat dobu šest měsíců (MKN-10 in Kohoutek, 2007).

2.2.2 Poruchy chování v období adolescence

Dotazníkové šetření v praktické části se týká žáků, kteří studují na odborném učilišti a jsou tedy ve věku adolescence, které je podle mého názoru kritickým obdobím pro další rozvoj dítěte.

Čáp (2001) vymezuje období adolescence zhruba na 15 až 20 let věku, kdy jedinec končí povinnou školní docházku a nabízí možnost být vyučen, maturovat, vstoupit do zaměstnání nebo na vysokou školu.

Dospívajícímu jedinci se mění myšlení a neakceptuje, co mu dospělí předkládají, čímž se mění dosavadní respektování norem na jejich nerespektování. Adolescent také přestává uznávat autority a začíná mít potřebu uplatňovat své vlastní názory. Často dochází k expe-

rimentům, charakteristickým překračováním běžně uznávaných sociálních norem. V adolescentním věku je zřejmá potřeba hledat novou identitu, což zahrnuje i aktivity, které byly pro jedince doposud zakázané a tabuizované (Vágnerová, 2004). Adolescenti tedy pokračují ve vytváření své identity, kdy se nachází mezi dětstvím a dospělostí. Na jednu stranu odmítají odpovědnost, usedlost a jednotvárnost života, na druhou už nechtějí být považováni za děti (Čáp, 2001).

Podle Vágnerové (2004) se děti v období dospívání často odtrhnou od svých rodin, pokud je nenaplňovala citově, neměla o ně zájem nebo se starala jen materiálně. Tyto děti své rodiče přestávají respektovat a nejsou pro ně nadále žádnou autoritou. Někdy ale dochází k nespokojeným reakcím rodičů na chování problémového dítěte. Dítě však tyto reakce nepřijímá a projevuje se negativně, což ničí nejen vztahy v rodině, ale i rodinnou atmosféru.

Hlavním cílem dospívání je získání vlastní identity, což může být velmi obtížné. Je patrná potřeba získat sebeúctu a potvrdit si své vlastní kompetence, čehož často dospívající mohou dosáhnout společností nepřijatelnými aktivitami. Tak vzniká nežádoucí činnost v nevhodné společnosti vrstevníků, která má na vznik nevhodného chování velký vliv. Adolescent zde získává novou identitu a je stále samostatnější (Vágnerová, 2004).

V adolescenci se zvyrazňují poruchy sociálních vztahů, které se dělí do tří kategorií:

- 1) **Pasivní forma:** Do pasivní formy patří různé podoby záškoláctví, absencí, opouštění školy apod. Jsou charakteristické únikovými reakcemi, kdy jde jedinci o vyhnout se odpovědnosti za vlastní činy nebo tíživým situacím.
- 2) **Agresivní forma:** Zahrnuje chování jedince poškozující druhé či celou společnost.
- 3) **Kompromisní forma:** Projevuje se např. školními výkyvy v chování (Vojtík, Machová, Břicháček, 1990).

2.3 Kategorie záškoláctví

Kategorie pomáhají učitelům určit, zda se u daného studenta o záškoláctví jedná nebo nejedná. Vymezení těchto kategorií se přesto určuje velmi těžko (Kyriacou, 2005).

V odborné literatuře bývá uváděno 5 hlavních kategorií záškoláctví:

- 1) **Pravé záškoláctví:** V případě pravého záškoláctví si rodiče myslí, že jejich dítě do školy chodí. Ve skutečnosti se žák ve škole neukazuje.

- 2) **Záškoláctví s vědomím rodičů:** Rodiče ví, že jejich dítě do školy nechodí a uvědomují si, že chodí za školu neoprávněně, bez důvodu. V tomto případě se může jednat o pomoc rodičům doma nebo jednodenní výlet s rodiči.
- 3) **Záškoláctví s klamáním rodičů:** Žák oklame rodiče přesvědčením, že je mu velmi špatně a necítí se na to, aby strávil den ve škole. Rodiče proto dětem často napíší omluvenku kvůli zdravotním potížím.
- 4) **Útěky ze školy:** Kromě tohoto označení se používá pojem „interní záškoláctví“. Do této kategorie můžeme zahrnout žáky, kteří do školy chodí a jsou zapsáni jako přítomní, ale v průběhu školního vyučování odejdou. Někdy se zdržují ve škole, někdy na krátkou dobu školu opouštějí.
- 5) **Odmítání školy:** Žák odmítá školu z důvodu psychických potíží, které mu způsobuje. Těmito problémy se může chápat těžké učivo, strach, strach ze šikanování, deprese a také školní fobie. U těchto studentů je potřeba zasáhnout odbornou intervencí. Často je těžké poznat, zda se jedná o studenta psychicky narušeného nebo o studenta, který chození do školy odmítá (Kyriacou, 2005).

2.4 Typologie záškoláctví

Hudecová (In Hroncová, Kraus, 2006) popisuje:

- 1) **Záškoláctví u celkově problémových dětí:** Je zřejmý u dětí patřících k nejslabším ve třídě a projevujících se problémovým chováním.
- 2) **Záškoláctví u dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí:** Patří sem děti, které žijí v nevyhovujících podmínkách jak sociálních, tak kulturních. Tyto děti jsou zanedbávány ve výchově, vzdělávání i emočně a nejsou podporovány k docházce do školy.
- 3) **Záškoláctví jako porušení sociální normy:** Školní docházka je pro každého žáka povinná a je také normou společnosti. O tuto povinnost se mají starat rodiče, a pokud není dodržena, může jít o porušení zákona o rodině, který povinnost vymezuje.
- 4) **Záškoláctví jako reaktivní akt:** Situace, kdy se dítě vyhýbá nepříjemnému stavu a problém řeší nepromyšleným a impulzivním únikem. Motivem bývá často např. strach z násilí a neúspěchu.

- 5) **Záškoláctví jako zábava:** Žáci se snaží prožít něco příjemnějšího a je obvyklá u neproblémových žáků.

2.5 Příčiny záškoláctví

Dříve byl hlavní důvod vzniku záškoláctví připisován sociální oblasti, ale kvůli změnám sociálních vztahů se tyto dřívější příčiny odstranily. V minulosti musely děti, především z rodin méně majetných, často pomáhat nejen při domácích pracích, a proto jim rodiče docházku do školy omezovali. Záškoláctví je nejvyšší formou odporu žáka ke škole (Čech in Střelec, 2004).

Existuje mnoho různých výčtů a studií příčin vzniku záškoláctví.

Průcha, Walterová a Mareš (2003) vyjmenovávají následující příčiny vzniku záškoláctví:

- 1) **Školní maladaptace:** Žák je v tomto případě neurotizován spolužáky, požadavky ze strany učitele nebo přímo vlastním prostředím třídy.
- 2) **Nedostatečná školní připravenost dítěte:** Typická zejména pro romské děti, frustrované nesouladem jejich mateřského jazyka a jazyka, ve kterém se vyučuje.
- 3) **Neadekvátní mentální úroveň:** Zde se jedná o výši inteligence, která neodpovídá typu školy, kterou dítě navštěvuje.
- 4) **Nesprávné výchovné působení rodičů:** Rodiče své děti nevedou ke školní docházce nebo na děti působí autoritářsky, kdy je dítě rodiči nadměrně trestáno.

Někdy se záškoláctví považuje za obranné, únikové chování. Důvodem je snaha žáka vyhnout se subjektivní zátěži, která je pro něho neúnosná. Za zátěž se v takovém případě považuje škola, která vyvolává u jedince stres (Renotiérová, Ludíková aj., 2006).

Studie, provedená Malcolmem (In Kyriacou, 2005), vyjmenovává důvody, které uváděli samotní záškoláci. Příčiny vzniku viděli žáci v nudných hodinách, náročném až příliš těžké práci v hodinách, přísné školní atmosféře, problému s některými učiteli, pocitu odmítání žáků školou, nedostatečném věnování se školy žákům, strachu ze šikánování, trávení času s kamarády nebo o samotě a nevyhovující učební osnovy školy.

Další studie uvádí možné vlivy na vznik záškoláctví spojených s problémy ve škole. Studie vyjmenovává problémy žáků se čtením, jejich obavy ze závěrečných zkoušek nebo šikánování, nevyhovující předměty a učitele a přesvědčení žáků o zbytečnosti školy nebo jejich

osnov. Mimo uvedené školní problémy studie zahrnuje mezi důvody špatnou rodinnou péči, život v neúplné rodině a neodpovědnost ke vzdělání (SEU in Kyriacou, 2005).

Osobně považuji za nejlepší výčet možných příčin vzniku problémového chování, týkajícího se záškoláctví, následující:

- 1) Školní prostředí:** Vznik záškoláctví může být ovlivněn samotnou školou, jejím vzdělávacím systémem, popřípadě samotným pedagogem. Pedagog může působit na studenty negativně jeho přístupy a hodnocením, které se může žákům jevit jako nespravedlivé. Záleží také na úrovni zralosti dítěte v době, kdy do školy nastupuje. Odpor ke škole může vzniknout při vstupu nezralého dítěte do školy nebo naopak při jeho mimořádných schopnostech a vědomostech. Dalším aspektem, který vznik záškoláctví ovlivňuje, je různé zdravotní postižení, specifické poruchy chování, problémovost žáků nebo autistické rysy. Žák může být ovlivněn také přílišnou závislostí na nějaké osobě. Špatné přizpůsobení se žáka režimu školy, nechť k práci ve škole, poruchy v mezilidských vztazích a školní fobie může mít také vliv na vznik záškoláctví (Vocilka in Střelec, 2004).

Mezi uváděné příčiny se řadí i nedostatečné působení učitele, např. nezajímavé učivo, vysvětlování a chybějící motivace. Dalším důvodem může být nezájem žáka o studovaný obor (Šestáková in Hroncová, Kraus, 2006).

- 2) Rodinné prostředí:** Rodina je nejdůležitějším faktorem ve vývoji dítěte. Pro dítě není dobré střídání různých způsobů výchovy ani nejednotnost ve výchově. Špatně na něj působí i lhostejnost rodičů, jejich nadměrná zaměstnanost a nepřiměřené požadavky (Vocilka in Střelec, 2004).

V jednom výzkumu bylo zjištěno, že rodina je nejdůležitějším faktorem, který vznik záškoláctví ovlivňuje. U žáků ve věku 14 až 25 let, kteří měli neomluvenou absenci alespoň na jeden den, bylo zjištěno, že je v jejich rodině špatná péče. V rodině panovaly špatné vztahy k rodičům i sourozencům a raději se scházeli s kamarády, kteří už byli vyšetřováni policií. Dalším faktem je, že rodina záškoláků často nemá ponětí o tom, s kým se jejich dítě stýká a kde se zdržuje (Bowling, Graham in Kyriacou, 2005).

Často dochází ke vzniku odporu ke škole u žáků, v jejichž rodině se objevují patologické rysy v jednání (Šestáková in Hroncová, Kraus, 2006).

Myslím si, že rodina je pro každého jedince tím nejdůležitějším, co v životě má. Rodina jedince ovlivňuje od narození a je pro něho vzorem. Negativní vliv rodiny na jedince se velmi často promítá i do jeho budoucího života.

- 3) Způsob trávení volného času:** Existují různé způsoby vhodného trávení volného času, které vyvarují děti vzniku sociálně patologických jevů. Děti mohou navštěvovat družiny a kluby ve škole a další zařízení, která za úhradu poskytují zájmové činnosti (Vocilka in Střelec, 2004).

Zastávám názor, že je velmi důležité, aby rodiče věděli, s kým se jejich dítě schází a jak tráví svůj volný čas.

2.6 Řešení záškoláctví

K prevenci záškoláctví může dle mého soudu napomoci nejvíce sledování školní docházky.

Odborná literatura nabízí např. tyto strategie boje proti záškoláctví:

- 1) Sledování docházky:** Škola by měla být připravena včas reagovat na podezření ze záškoláctví. Musí kontrolovat absenci žáků a identifikovat ty, kteří jsou z chození za školu podezřelí. Tímto způsobem se může přijít i na důvod záškoláctví.
- 2) Kontakt prvního dne:** Velmi účinné je ihned informovat rodiče o nepřítomnosti žáka, pokud není škola předem upozorněna. V případě, že ve škole funguje elektronické zaznamenávání docházky, může škola odeslat rodičům zprávu o absenci dítěte.
- 3) Kontrola docházky na začátku hodin:** Učitelé by měli zapisovat docházku na začátku každé vyučovací hodiny, aby se zabránilo odchodu studenta během vyučování, tedy aby se zabránilo tzv. internímu záškoláctví.
- 4) Zavedení fyzicky příjemného školního prostředí:** Školní prostředí musí být příjemné, pohodlné a čisté, aby do ní žáci rádi chodili.
- 5) Zavedení společensky příjemného školního prostředí:** Společnost ve škole by měla na žáky působit kladně. Mezi spolužáky a žáky a učiteli by měly panovat dobré vztahy a sdílná atmosféra. Ve škole se nesmí vyskytnout šikana.
- 6) Podpora při studijních potížích:** Studijní prostředí musí mít podporující atmosféru a mělo by se pomáhat slabším žákům v učení.

- 7) **Přístup k příslušným osnovám:** Proti vzniku záškoláctví mohou pomoci vyučovací předměty, které se žákům budou líbit a pokud budou mít možnost v něčem uspět.
- 8) **Motivace pravidelné docházky:** Jako motivace může sloužit např. přípuštění k závěrečným zkouškám, možnost účastnit se praktického výcviku apod.
- 9) **Odměna za dobrou docházku:** Pozitivně se při omezení záškoláctví ověřily odměny pro problematické žáky, pokud pravidelně docházeli do školy.
- 10) **Podpora reintegrace:** Žáci si musí po delší absenci ve škole znovu zvykat a potřebují pomoc hlavně při doplnění látky, kterou zameškali.
- 11) **Spolupráce s vnějšími organizacemi.**
- 12) **Trestní stíhání** (Kyriacou, 2005).

2.7 Názory žáků na záškoláctví

Jako zajímavá skutečnost mi přišlo uvědomění si Kyriacou (2005), že žáci při chození za školu mohou mít určité pocity. Někteří se cítí provinile, prožívají pocity viny a studu, když nemají např. vypraný cvičební úbor a ostatní žáci by se jim mohli smát. Jiní se cítí hrdě a prožívají vzrušení a asi polovině žáků je to jedno, nijak se při tom necítí. Žáci, kteří při jejich školní absenci nic neprožívají, nepocítují, jsou na chození za školu jednoduše zvyklí. Nepřináší jim výčitky ani potěšení.

Mnoho autorů zastává názor, že vždy existuje důvod pro první neomluvenou nepřítomnost žáka. Tento důvod vychází z příčin vzniku záškoláctví, např. že žák nemá vypracovaný domácí úkol, šikana apod. Důležité je, aby škola a rodiče objevili pravé důvody nepřítomnosti žáka a aby se o ně zajímali. V opačném případě se může stát, že bude žák chodit za školu kdykoli se mu to bude hodit (Kyriacou, 2005).

Z vlastní zkušenosti vím, jak jsem se cítila, když jsem se po návštěvě doktora do školy nevrátila a šla domů. Nejdříve jsem se cítila provinile, ale když jsem se po návštěvě doktora nevrátila do školy potřetí, cítila jsem menší provinění. Myslím, že takhle situaci řešila spousta žáků, ale u některých se bohužel začala absence zvyšovat, z čehož mohly vyplynout určité důsledky.

2.8 Důsledky záškoláctví

Rozdíly mezi jednotlivými školami z hlediska reakcí na záškoláctví jsou velké. V jedné škole může být záškolák vyloučen, ale ve druhé škole mu může být za stejnou záležitost udělen nižší stupeň výchovného opatření (Kyriacou, 2005). V takových případech záleží na postupu jednotlivých škol (Vulliamy a Webb in Kyriacou, 2005).

Podle Metodického pokynu MŠMT (2002, [online]), vztahujícího se na způsob omlouvání nepřítomnosti, řešení neomluvené nepřítomnosti a postup zúčastněných subjektů se zmiňuje o neomluvené či zvýšené omluvené nepřítomnosti třídní učitel daného žáka výchovnému poradci, který situaci následně vyhodnocuje. V případě výskytu zvýšené omluvené nepřítomnosti výchovný poradce ověřuje věrohodnost dokladu, který potvrzuje důvod žákovi nepřítomnosti.

Při součtu neomluvené nepřítomnosti do 10 vyučovacích hodin situaci řeší třídní učitel se zákonným zástupcem žáka nebo se zletilým žákem. Takové řešení je prováděno formou pohovoru, na který jsou zákonní zástupci či plnoletý žák pozváni doporučeným dopisem. Na pohovoru se projednává důvod žákovi nepřítomnosti a způsob, jakým se žáci mají omlouvat. Zároveň se upozorňuje na povinnost stanovenou zákonem. Zákonní zástupci či plnoletý žák jsou seznámeni s důsledky, ke kterým může v případě zvýšené neomluvené nepřítomnosti dojít. Z pohovoru je uskutečněn zápis, kde se obeznamuje s dohodnutým plánem a způsobem nápravy. Zápis podepisuje zákonný zástupce či plnoletý žák a zároveň obdrží kopii tohoto zápisu (MŠMT, 2002, [online]).

Při neomluvených hodinách nad 10 hodin ředitel školy povolává školní výchovnou komisi. Na počtu účastníků komise závisí závažnost a charakter žákovi nepřítomnosti. Školní výchovné komise se zúčastňuje ředitel školy, zákonný zástupce, třídní učitel žáka, výchovný poradce, zástupce orgánu sociálně-právní ochrany dětí, školní metodik protidrogové prevence a eventuálně další odborníci. Komise se účastní i zástupce rady školy, jestliže byla ve škole zřízena (MŠMT, 2002, [online]).

V případě, že se žákova neomluvená absence pohybuje nad 25 hodin, pak ředitel školy posílá oznámení o pokračujícím záškoláctví orgánu sociálně-právní ochrany dětí či pověřenému obecnímu úřadu (MŠMT, 2002, [online]).

Podle školního řádu zkoumaného odborného učiliště (2009) mohou být žákům za porušení povinností, stanovených školním řádem, udělena výchovná opatření, která jsou dána jejich

závažností. Mezi povinnosti žáků patří např. pravidelná a včasná docházka do školy podle daného rozvrhu hodin, účast v předmětech povinných i volitelných, dokládání důvodů v případě jeho nepřítomnosti, ze strany zákonných zástupců dítěte se jedná o povinnost dohlížení na řádnou školní docházku apod. Žákům, kteří poruší výše uvedené povinnosti, mohou být udělena následující výchovná opatření:

- 1) napomenutí vyučujícího,
- 2) napomenutí třídního učitele,
- 3) důtka třídního učitele,
- 4) důtka ředitele školy,
- 5) snížený stupeň z chování,
- 6) podmíněné vyloučení ze školy,
- 7) vyloučení ze školy.

Kyriacou (2005) zastává názor, že by se ředitel školy měl při udělení vyloučení ze školy zamýšlet nad možností zmírnění žákovi situace v případě traumatizujících podmínek v rodině, jestliže chování žáka ohrožuje nebo by mohlo ohrožovat ostatní žáky. Měl by se zamýšlet také nad mírou ovlivňování samotného žáka rodinou či přáteli, zda byl při incidentu sám či s jinými žáky a do jaké míry žák svým chováním porušil jedno nebo více pravidel obsažených ve školním řádu.

Záškoláctví je prediktorem nedokončení školní docházky či vyloučení ze studia. Každá škola uvádí ve svém školním řádu, jaké postihy hrozí za záškoláctví. U žáků na středních školách vede většinou opakující se záškoláctví k vyloučení ze studia. V situacích, kdy je příčinou záškoláctví nezáměr o školu a vliv vrstevnických skupin, výchovný poradce žákům střední školy doporučí přestup na jinou školu, spolupracuje s OSPOD a situaci rozebírá s žákem i jeho rodiči. Důležité je také přerušování styku s vrstevnickou skupinou, která na žáka působila negativním způsobem. Poradce může také uzavřít dohodu s rodiči záškoláka, zahrnující pravidelný doprovod žáka do školy. Výchovný poradce poté pravidelně kontroluje žákovu docházku. V některých případech si žáci raději místo chození do školy chodí vydělávat. Většinou si ale neuvědomují následky, které bývají dlouhodobé. Takoví žáci mohou být ze školy vyloučeni, což znamená, že nebudou mít patřičné vzdělání a může jim být znemožněno vykonávat v budoucnu kvalifikovanou práci. V takovém případě výchov-

ný poradce řeší problém s rodinou žáka. Tam, kde je pro žáka problémem rodinné prostředí, poradce doporučuje středisko výchovné péče nebo poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy a jestliže žák pracuje z důvodu nedostatečného příjmu rodiny, pak je nutné kontaktovat OSPOD (Čáp, 2009).

Z výše uvedené kapitoly je jasné, co záškoláctví znamená, jaké je jeho dělení, typologie a kategorie. K předcházení pokračování záškoláctví je významné odhalení příčin vzniku tohoto sociálně patologického jevu. Bylo zjištěno, že vznik záškoláctví je velmi ovlivněn prostředím, ve kterém se jedinec pohybuje, zejména se mluví o prostředí rodinném a vrstevnickém. Záškoláctví je řazeno do poruch chování, které bylo v kapitole také objasněno. Důležité je i přiblížení charakteristiky adolescentů, tedy žáků středních škol, např. odborného učiliště. Zajímavá je také zmínka o pocitech záškoláků, když jsou za školou. Významnou informací je výčet možných řešení záškoláctví a jeho důsledků.

Záškoláctví je významným ukazatelem úspěšnosti, a proto by se na něj mělo klást podle mého názoru více důrazu. Důležité je, aby byli žáci upozorňováni na možné problémy, které se kvůli absentérství ve škole mohou vyskytnout. Myslím si, že dobrou prevencí by mohly být žákům názorné příklady s možnými následky v budoucím životě, např. problémy s uplatněním v pracovním životě.

3 ŠKOLNÍ FOBIE

Velmi důležité je rozlišení záškoláctví od školní fobie. Žáci se školní fobií vyžadují jiné přístupy než „praví“ záškoláci, a proto si myslím, že je důležité tuto problematiku přiblížit.

S „pravými“ záškoláky není spojen žádný psychologický problém, kdežto u školní fobie, často nahrazovanou pojmem odmítání školy, by žáci do školy chodili rádi, ale něco jim v uskutečnění školní docházky brání. Odmítání školy je často považováno za druh neurózy, která se projevuje úzkostí a obavami (Elliott, Place, 2002).

Školní fobie není příliš častá, vyskytuje se asi u dvou dětí ze sta. Výskytem školní fobie u dítěte trpí celá rodina (Martin, Waltmenová-Greenwoodová, 1997).

Místo pojmu školní fobie některé odborné časopisy a učebnice používají termíny, jako jsou strach ze školy, odmítání školy nebo úzkost vyvolávaná školou. Definování školní fobie je velmi obtížné, ale přesto se o to někteří autoři pokusili.

Podle Martina a Waltmanové-Greenwoodové (1997) z názvu vyplývá, že je to stav, kdy se žák školy bojí. Bojí se jí jako celku nebo něčeho, co se ve škole vyskytuje. Jedná se spíše o úzkost žáka z odloučení.

Osobně souhlasím s definicí Průchy, Walterové a Mareše (2003), kteří považují školní fobii za specifický, intenzivní a dlouhodobý strach ze školy. Tento racionálně nevysvětlitelný strach je na vyšší a nebezpečnější úrovni, než je strach ze školy.

Někteří žáci odmítají školu kvůli strachu, čímž se od pravého záškoláctví liší. Strach ze školy mívají žáci s reálnými důvody a na druhé straně ti, jejichž strach je iracionální, nevysvětlitelný. U iracionálních a nevysvětlitelných důvodů mluvíme také o separační úzkosti nebo o školní fobii. Separační úzkost se vyznačuje přehnanými obavami žáků. Bojí se např. toho, co by se mohlo stát, pokud se budou někde pohybovat bez rodičů (Kyriacou, 2005).

Školní fobie se objevuje na začátku školního docházky. Její intenzita znovu nabývá u 14letých dětí, které ukončily základní školu a přecházely na školu střední. Při přechodu je velmi důležité, aby pedagogové nepřehlédli rozdíl mezi dětmi s absencí, které jsou lajdácké nebo se projevují poruchovým chováním a mezi žáky se školní fobií. Toto rozlišení je obtížné a je důležité kvůli následující volbě výchovy. Fobické děti vyžadují především cíle- nou terapii (Vojtík, Machová, Břicháček, 1990).

Všichni žáci, kteří odmítají školu, mají přehnané emoce a chování, když si představí, že mají jít do školy. Tyto přehnané reakce mohou být provázeny zvracením a různými bolestmi, rozčilením a křikem (Kyriacou, 2005). Podle studie byli také většinou citově labilní – úzkostní, bázlivi, ostýchaví a byli citově uzavření. Nic z toho však neplatilo o záškolácích (Cooper, Mellorse in Kyriacou, 2005).

3.1 Dělení školní fobie

Berg a kol. (In Elliott, Place, 2002) rozlišují akutní a chronické odmítání školy.

- 1) **Akutní:** V případech, kdy dítě chodilo nejméně tři roky do školy bez problému a poté následovala větší absence ve škole bez ohledu na délku.
- 2) **Chronické:** Všechny ostatní případy, kdy je dítě více závislé na rodičích, vyskytují se u něj duševní choroby apod.

3.2 Příčiny vzniku školní fobie

Dítě se školní fobií často žije v až příliš pečlivé rodině, kterou se bojí opustit (Vojtík, Machová, Břicháček, 1990).

Původ školní fobie nachází v rodinné výchově i další autoři. Školní fobií bývají postihnuty děti, o které je velmi dobře staráno a doma se cítí spokojeně. V situaci, kdy mají jít do školy a mají opustit domov, pocítují ohrožení od spolužáků, vidí hrozbu ve školních úkolech, děsí je vlastní odpovědnost při práci a jsou znepokojeny třídou plnou dětí. Další příčinou může být dlouhodobý pobyt dítěte doma kvůli nemoci či nehodě (Martin, Waltmanová-Greenwoodová, 1997).

Vznikem odmítání školy až v období adolescence se může podle Martina a Waltmanové-Greenwoodové (1997) jednat o jiné vážné obtíže nebo o pocit skutečného ohrožení a strachu v prostředí školy. Bez ohledu na věk bývá vyvoláván příliš necitlivým a náročným učitelem nebo typem studia, které je pro žáka příliš náročné. Dalšími činiteli jsou pro dítě nelehké školní aktivity, vyvolávající pocity strachu, fyzická napadení nebo hrozby ve škole nebo na cestě do školy či narušené školní prostředí, kde nejsou dodržovány mravní zásady, kde je přítomné násilí a situace, které nelze předvídat.

3.3 Rozdíly mezi záškoláctvím a školní fobií

Heyne a Rollings (In Kyriacou, 2005) uvádí fakt, že školní fobie se od záškoláctví liší v mnoha aspektech. Při školní fobii žák často trpí bolestmi žaludku a hlavy, ale doopravdy mu nic není, a pokud nejde do školy, zůstává doma. Stává se, že dítě ve škole není celé dny až týdny a když školu zamešká, necítí žádnou vinu nebo výčitky. Žák, trpící školní fobií, dosahoval dobrých školních výsledků, dokud do školy chodil. Tito jedinci se také vyznačují nadměrnou úzkostí a ve škole mívají záchvaty panického strachu. Naopak pro záškoláka je typické, že do školy chodí přerušovaně a většinou přichází do vyučování pozdě. Nejde mu o prospěch a je lhostejný k jednotlivým předmětům. Nepřítomnost žáka ve škole se zjišťuje později a čas za školou stráví často ve špatné společnosti.

Berg a kol. (In Elliott, Place, 2002) rozlišují pravé záškoláky od žáků odmítajících školu:

- 1) studenti odmítající školu svou nepřítomnost ve škole před rodiči netají,
- 2) jejich nepřítomnost ve škole je dlouhodobější, tedy týdny až měsíce,
- 3) tito studenti mají dobré výsledky, dobře se učí a mají určité cíle,
- 4) studenti, kteří školu odmítají, jsou ve většině případů bezproblémové.

3.4 Separační úzkostná porucha

Train (2001) říká, že porucha vzniká, pokud je dítě odloučeno od známé osoby, je mimo domov nebo je v úzkých. Dítě s danou poruchou může mít strach ze školy a může odmítat školní docházku.

Jde o úzkost, kterou děti začínají pociťovat při osamostatňování se. U některých dětí se právě z úzkosti z odloučení vyvíjí školní fobie. Co způsobuje vývoj z úzkosti na školní fobii, není jasné. Někdy se považuje za školní fobii i kombinace strachu skutečného s úzkostí z odloučení (Martin, Waltmenová-Greenwoodová, 1997).

Výše uvedená kapitola by měla usnadnit rozpoznat záškoláctví od školní fobie. Děti se školní fobií vyžadují jinou péči než záškoláci. Školní fobie je dle mého názoru vážnější problém, jelikož žáci s fobií mají z návštěvy školy hrůzu. To mě vede k přesvědčení, že fobičtí žáci budou školu odmítat rázněji než žáci, kteří chodí za školu z vlastní vůle.

4 ŠKOLNÍ PORADENSKÉ SLUŽBY

V případě záškoláctví je důležité situaci řešit a poskytovat poradenství samotným žákům, jejich zákonným zástupcům a dalším pedagogickým pracovníkům školy.

Ředitelé škol základních, středních i vyšších odborných poskytují poradenské služby:

- 1) výchovným poradcem,
- 2) školním metodikem prevence,
- 3) popřípadě školním psychologem nebo školním speciálním pedagogem (MŠMT, 2005, [online]).

Školní poradenské služby v dnešní době nahrazují pojem výchovné poradenství, které je považováno za odbornou poradenskou a podpůrnou službu poskytovanou ve školách a ve specifických školských zařízeních. Školních poradenských služeb mohou využít samotné děti, žáci a studenti, jejich zákonní zástupci, pedagogové škol a školských zařízení, které věnují svou pozornost výchově a vzdělávání dětí a mládeže (Opekarová, 2007).

Očekávaným výsledkem výchovy dětí je, že se stanou harmonickou osobností. Bohužel se ve společnosti vyskytují děti, které tohoto ideálu nedosahují, a proto se na ně musí více zaměřit pozornost těch, kteří je vychovávají. Není v silách učitele, aby zvládal všechny problémy, které se ve škole vyskytnou. Z toho důvodu fungují ve školách pomocné poradenské služby, které učitelé pomáhají s jejich řešením (Čáp, 2009).

Kohoutek (2007), zabývající se poruchami chování, zařazuje záškoláctví do sociálně pedagogicky anormativního chování. Říká, že při výchově problémových dětí je vhodné spolupracovat s výchovnými poradci a s pracovníky pedagogicko-psychologických poraden. Dobrá je i spolupráce s oddělením péče o děti a rodinu, která může podat návrh soudu na ústavní nebo ochrannou výchovu dítěte.

Systém školního poradenství je zastoupený pedagogicko-psychologickými poradnami, které jsou zřízeny v každém okresním městě. Uvedené poradny se zabývají dětmi a mládeží s nápadnými problémy v oblasti učení, kolektivních zařazeních, ve vztazích s rodiči, učiteli, sourozenci či přáteli. Dále se soustředí na děti a mládež, které mají problémy při volbě povolání a zabývají se poradenskou činností. Součástí systému je i školní psycholog, výchovný poradce a speciálně školený pedagog (Gabura, Pružinská, 1995).

Ředitelé škol základních, středních i vyšších odborných zajišťuje poskytnutí školních poradenských služeb výchovným poradcem a školním metodikem prevence. Oba pracovníci kooperují s třídními učiteli, učiteli výchov a eventuálně s dalšími pracovníky školy, školním psychologem nebo školním speciálním pedagogem (Opekarová, 2007).

Poradenské služby se zaměřují na prevenci školní neúspěšnosti, primární prevenci rizikového chování, kariérové poradenství, odbornou podporu při integraci a vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, péči o vzdělávání nadaných a mimořádně nadaných žáků, péči o žáky s neprospěchem a poskytují metodickou podporu učitelům (Čáp, 2009).

4.1 Výchovný poradce

V dotazníkovém šetření se zaměřuji na vztah záškoláků k výchovnému poradci, proto bude rozebrána pouze tato forma pomoci.

První člověk, kdo může rozpoznat např. problémové chování, je učitel, který může na tuto skutečnost upozornit specializované odborníky a spolupracovat s nimi s cílem řešení situace, provádění depistáže a prevence dalšího narůstání problému (Kohoutek, 2007).

Sovák (2000) považuje výchovného poradce za první kontakt s problémovým žákem ve škole. Zprostředkovává jeho vyšetření a pomáhá ostatním pedagogickým pracovníkům školy a rodičům žáka v oblasti metodické i informační z hlediska výchovy žáka. Výchovný poradce musí mít určitou kvalifikaci, kterou určuje MŠMT. Podle Opekarové (2007) je výchovný poradce učitel, který musí mít splněnou určitou dobu učitelské praxe.

Výchovný poradce poskytuje poradenské služby na školách základních, středních a vyšších odborných a má ve škole specifickou roli. Jeho funkce je dána ředitelem školy. Poradce má ve škole několik povinností, které nepatří do náplně práce běžného učitele. Pracuje jak se školním vedením, tak s kolegy, se kterými není v rovnocenné pozici (Čáp, 2009).

Podle mého názoru nejvýstižnější definice charakterizuje výchovného poradce jako učitele působícího na základních, středních i speciálních školách. Poradce musí mít absolvované specializační studium a pracuje ve sféře výchovného poradenství. Jeho hlavními úkoly jsou informační a metodické činnosti, sledování a hodnocení vývoje žáků spojené s činností diagnostickou, podává návrhy na vhodná opatření ve výchově a vzdělávání žáků a v neposlední řadě umožňuje konzultace jak pro žáky, tak pro jejich rodiče. Informační činnost výchovného poradce je poskytována žákům, rodičům, pedagogickým pracovníkům školy i

určitým pracovníkům mimo školskou oblast. Třídním učitelům žáků a ostatním pedagogickým pracovníkům je určena pomoc metodická (Průcha, Walterová, Mareš, 2003).

4.1.1 Základní úkoly výchovného poradce

Podle Vyhlášky MŠMT o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních (2005, [online]) má výchovný poradce poskytovat poradenskou, metodickou a informační činnost:

- 1) **Poradenská činnost:** V případě poradenské činnosti poskytuje poradenství zaměřené na kariéru a pomoc při rozhodování o další vzdělávací a profesní cestě žáků, vyhledává a vyšetřuje žáky vyžadující zvláštní pozornost, zajišťuje diagnostiku speciálních vzdělávacích potřeb. Připravuje také podmínky pro integraci žáků zdravotně postižených a umožňuje kariérové poradenství s ohledem na jejich vzdělávací potřeby.
- 2) **Metodická a informační činnost:** Výchovný poradce má poskytovat metodickou pomoc pedagogickým pracovníkům školy v oblasti kariérového rozhodování žáků, integrace, práce s nadanými žáky, individuálních vzdělávacích plánů apod. Zprostředkovává nové metody týkající se intervence a pedagogické diagnostiky. Dále předává informace z kariérového poradenství a péče o žáky, kteří vyžadují speciální vzdělávací potřeby pedagogickým pracovníkům školy. Poskytuje informace žákům a jejich zákonným zástupcům o činnosti, zaměření, kompetencích a možnostech školy, školských a jiných poradenských zařízeních. Jeho práce také spočívá v hromadění zpráv a informací o žácích, kteří se nachází v poradenské péči a vede písemné záznamy o rozsahu a obsahu své činnosti a záznamy o opatřeních, která navrhl a realizoval.

Bendl (2004) zahrnuje mezi hlavní úkoly výchovného poradce péči o zdravý vývoj žáků ve škole. Jedná se o vývoj psychický a sociální. Působení výchovného poradce sahá i do oblasti prevence a řešení sociálně patologických jevů, kam se zařazuje i záškoláctví. V poli jeho působnosti je zaměření na žáky s poruchami chování a na žáky, kteří se projevují znaky společenské nepřizpůsobivosti. Zaměřuje se také na děti, které trpí vnitřními konflikty, na žáky se závadovým chováním, na žáky nacházející se v náročných životních situacích či krizích z hlediska vývoje.

Myslím si, že by měli mít žáci k výchovnému poradci velkou důvěru, aby se za ním nebáli jít pro radu a jejich problém s ním řešit. Výchovného poradce by z tohoto důvodu měli znát všichni žáci ve škole. Vědomí, že člověk může jít za někým, kdo se mu bude snažit pomoci a že nemusí mít strach, je velmi povzbuzující. Záleží i na přístupu výchovného poradce k jedinci, který by mohl být motivací k tomu, aby se sám žák snažil svou problémovou situaci zlepšit.

4.2 Prevence záškoláctví

Čáp (2009) uvádí následující postupy prevence záškoláctví pro základní i střední školy:

- 1) Vytvoření školního klimatu, ve kterém si žáci a učitelé důvěřují. Výuka má akceptovat odlišnosti a specifika jednotlivých žáků. Školy mají umět žáky zaměstnat a být pro ně lákavé.
- 2) Škola má mít pravidla, která jsou jasná a srozumitelná. Vymezená pravidla mají dodržovat učitelé i žáci.
- 3) Struktura školy by měla být přehledná tak, aby měli učitelé neustále informace o svých žácích. I případné přechody z budovy do budovy kvůli výuce by měly být přehledné a měly by být zajištěny tak, aby nedocházelo k možným odchodům ze školy. Je také důležitá komunikace mezi učiteli a jejich pozorování žáků s neobvyklým chováním.
- 4) Učitelé mají probírat s rodiči problematiku záškoláctví a měly by společně jednat o způsobech řešení. Součástí této prevence je i minimalizace tendencí rodičů skrývat záškoláctví svých dětí, které směřuje k přetrvávání problému.
- 5) Na středních školách jsou stanoveny pravidla týkající se omlouvání žáků, kteří dosáhli plnoletosti. Tyto pravidla zamezují žákům psát si samostatně omluvenky.
- 6) V rozvrhu hodin by se měly školy snažit snížit delší přestávky před odpolední výukou, jelikož uvedené dlouhodobé přestávky vedou hlavně u žáků středních škol k odchodu ze školy.
- 7) Důležitou prevencí je zajištění plnohodnotné výuky za chybějícího učitele. Přínosné je i zavedení aktivit školy, které nejsou v přímém kontextu s výukou.

Další prevence záškoláctví, podle Metodického pokynu MŠMT k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví (2002, [online]), zahrnují pravidelnost zpracovávání dokumentace o absenci žáků. Školní docházku žáků, to znamená nepřítomnost omluvenou i neomluvenou, zaznamenává třídní učitel. Při prevenci záškoláctví je důležitá kooperace se zákonnými zástupci žáků, analyzování důvodů záškoláctví a přijetí příslušných opatření, výchovné pohovory vedené s žáky, kooperace s institucemi pedagogicko-psychologického poradenství a se školním psychologem, provádění výchovných komisí ve škole a nakonec kooperace s orgány sociálně-právní ochrany dětí atd.

Důležité je zjištění, jak může člověk záškolákům zkusit pomoci a co mají školy dělat v případě výskytu daného patologického jevu v jejím prostředí. Jednou z možností, jak pomoci, je kontaktovat výchovného poradce a jednat s ním. V neposlední řadě považuji za důležitou zmínku informaci ohledně prevence záškoláctví na školách, jako např. vytvoření vhodných osnov.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝZKUM ZÁŠKOLÁCTVÍ STUDENTŮ NA ODBORNÉM UČILIŠTI

V následujícím výzkumu jsem se soustředila na záškoláctví žáků na odborném učilišti. Na přání pracovníků odborného učiliště zůstala škola v anonymitě.

V praktické části mě zajímalo, jaká je četnost záškoláctví a zda jsou rozdíly v četnosti mezi prvním a třetím ročníkem a jakého pohlaví jsou záškoláci nejčastěji. Dále jsem se snažila zjistit, jak se záškoláci cítí při trávení času za školou, zda si uvědomují důsledky svého jednání a jaké mají důvody pro chození za školu. Zajímal mě také vztah záškoláků k výchovnému poradci. Z těchto důvodů jsem vytvořila dotazník pro žáky odborného učiliště.

Prvním krokem pro zahájení praktické části bakalářské práce je podle Chrásky (2007) zvolení výzkumného problému.

5.1 Výzkumný problém

Pro svůj výzkum jsem si vytvořila dva výzkumné problémy, které zní následovně:

Jaký je stav záškoláctví na odborném učilišti?

Jaký vztah mají záškoláci odborného učiliště k výchovnému poradci?

5.2 Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je zjistit stav záškoláctví na odborném učilišti.

5.2.1 Dílčí cíl výzkumu

Dílčím cílem výzkumu je zjistit vztah záškoláků odborného učiliště k výchovnému poradci.

5.3 Výzkumné otázky

Z výzkumného problému jsem si dále zvolila následující výzkumné otázky:

- 1) Jaká je četnost záškoláctví na odborném učilišti?
- 2) Jak se žáci cítí při trávení času za školou?
- 3) Uvědomují si žáci důsledky záškoláctví?

- 4) Je rozdíl v četnosti mezi záškoláky v 1. ročníku a ve 3. ročníku?
- 5) Jakého pohlaví jsou záškoláci nejčastěji?
- 6) Jaký mají záškoláci odborného učiliště vztah k výchovnému poradci?
- 7) Jaké mají žáci důvody pro záškoláctví?

Jedná se o výzkum popisný. Z toho důvodu neuvádím hypotézy.

5.4 Metoda výzkumu

Pro bakalářskou práci jsem si vybrala kvantitativní výzkum, který mi umožní získat dostatečné množství respondentů ke zpracování reálnějších výsledků. Jako výzkumná metoda se jevil nejvhodněji dotazník. Chráska (2007) uvádí, že dotazník umožňuje poměrně rychlé shromáždění dat. Dotazník je pro respondenty méně časově náročný, což mi pro realizaci výzkumu vyhovovalo, jelikož byl respondenty vyplňován v průběhu vyučování. Myslím, že respondenti odpovídali také pravdivěji díky anonymitě, kterou dotazník zaručuje. Dotazník se skládá z uzavřených a polootevřených otázek. U některých otázek mohli respondenti odpovědět více možnostmi.

5.5 Výzkumný soubor a způsob výběru respondentů

Jedná se o záměrný výběr, jelikož jsem chtěla zjistit stav záškoláctví na daném odborném učilišti, protože tam pracuje moje matka. Uchazeči o studium na odborném učilišti si při podávání přihlášky mohou vybrat, zda budou studovat obor kuchařské, pekařské, prodavačské, zahradnické nebo pečovatelské práce. Záškoláctví z hlediska uvedených oborů však nebylo cílem mého výzkumu, tudíž jsem s touto skutečností dále nepracovala. Jako vzorek mi měli posloužit všichni žáci odborného učiliště, což se mi nevyplnilo. Ze všech 106 žáků bylo při mé návštěvě učiliště přítomných jen 86 žáků, kteří dotazník vyplnili. Z hlediska pohlaví se jedná o 37 chlapců a 49 dívek, u kterých jsem se snažila zjistit, kdo z nich chodí za školu častěji. Dále jsem se zajímala o rozdíly v četnosti záškoláctví v 1. a ve 3. ročníku. Z celkového počtu dotazovaných chodí do 1. ročníku 38 žáků a 28 dotazovaných je v posledním, tedy 3. ročníku. 2. ročník navštěvuje 20 žáků. Bohužel si myslím, že se mezi chybějícími žáky mohli z určité části vyskytnout další záškoláci, ať už s menší či větší mírou neomluvené absence. Výsledky by tak mohly být reálnější a podle mého souzení by se našlo i více záškoláků, kteří řešili své záškoláctví s výchovným poradcem. V

takovém případě by byly reálnější i výsledky týkající se vztahu záškoláků k výchovnému poradci.

5.6 Způsob zpracování dat

Dotazníkové šetření mi pomohlo získat požadované informace. Zaznamenané odpovědi v dotaznících jsem zpracovala čárkovací metodou. Tyto odpovědi jsem zapsala do tabulky a doplnila je o relativní četnost (%). Dalším krokem bylo vytvoření grafů s výsledky dat pro lepší orientaci, které jsou k nahlédnutí v příloze II.

5.7 Výsledky výzkumu a jeho interpretace

Na dotazníky mi odpovědělo 86 žáků, kteří byli v době průběhu výzkumu na odborném učilišti přítomni.

Otázky z dotazníkového šetření jsem rozdělila do sedmi částí podle zkoumaných výzkumných otázek.

1. VÝZKUMNÁ OTÁZKA: Jaká je četnost záškoláctví na odborném učilišti?

Pro výzkum bylo nejdříve nutné zjistit, zda žáci byli vůbec někdy za školou a dále jsem se zajímala o to, jak dlouho a jak často chodí za školu a jestli chodí za školu na celý den.

Otázka č. 3: Byl/a jsi někdy za školou?

Tabulka 1: Byl/a jsi někdy za školou?

ODPOVĚĎ	POČET ODPOVĚDÍ	
	Četnost	%
Ano	46	53,49
Ne	40	46,51
CELKEM	86	100,00

Z celkového počtu 86 respondentů odpovědělo 46 žáků (53,49 %), že za školou někdy byli a 40 žáků (46,51 %) za školou nikdy nebylo.

Komentář: Z uvedených výsledků vyplývá, že za školou někdy byla více jak polovina dotazovaných žáků, což osobně považuji za dosti vysoké číslo. Podle mého názoru značí rozšířenost zkoumaného patologického jevu.

Tabulka 2: Četnost záškoláctví na odborném učilišti

	POČET ODPOVĚDÍ	
	Četnost	%
Ostatní	45	52,33
Záškoláci na odborném učilišti	41	47,67
CELKEM	86	100,00

Z tabulky je patrné, že množství žáků, kteří chodí za školu na odborném učilišti, dosahuje téměř poloviny všech dotazovaných, přesně jde o 41 žáků (47,67 %). Dalších 45 žáků (52,33 %) za školou nikdy nebylo nebo za školou nebylo během studia na odborném učilišti.

Komentář: Vysoká míra záškoláctví jako problémového chování je podle výsledků zřejmá i na zkoumaném odborném učilišti. Během studia na daném učilišti byla za školou téměř polovina žáků, což je alarmující výsledek. Musím přiznat, že jsem tak vysokou četnost této problematiky na odborném učilišti nečekala.

Otázka č. 4: Jak dlouho chodíš za školu?*Tabulka 3: Jak dlouho chodíš za školu?*

ODPOVĚĎ	POČET ODPOVĚDÍ	
	Četnost	%
Nechodím za školu	43	50,00
Od základní školy	22	25,58
Od studia na odborném učilišti	14	16,28
Od střední školy	7	8,14
CELKEM	86	100,00

Na otázku: „Jak dlouho chodíš za školu?“ mi odpovědělo 22 žáků (25,58 %), že chodí za školu od základní školy, 7 žáků (8,14 %) přiznalo své záškoláctví trvajícím od střední školy a 14 žáků (16,28 %) chodí za školu od studia na odborném učilišti. Z celkového počtu 86 žáků nechodí za školu 43 dotazovaných (50,00 %), což znamená, že možnost „nechodím za školu“ zahrnuli navíc 3 žáci než v předešlé otázce (viz. tabulka 1). Myslím si, že to značí, že žáci za školou někdy byli, ale např. jen jednou, a proto je možné, že nepovažovali za nutné zahrnout jinou odpověď.

Komentář: Skutečnost, že většina žáků začala chodit za školu už na základní škole, mě překvapila. Očekávala jsem nižší počet žáků, jelikož zastávám názor, že se na základní škole na školní docházku žáků dohlíží více než na škole střední. Žáci si také podle mého soudu často své zkušenosti ze základní školy přenášejí na další studium. O to více by se měla na základních školách pozornost zaměřovat na tuto problematiku.

Otázka č 5: Jak často chodíš za školu?*Tabulka 4: Jak často chodíš za školu?*

ODPOVĚĎ	POČET ODPOVĚDÍ	
	Četnost	%
Nechodím za školu	47	54,65
Jiné	18	20,93
Jednou za měsíc	15	17,44
Jednou týdně	6	6,98
CELKEM	86	100,00

Výsledky ukazují, že jednou týdně chodí za školu 6 žáků (6,98 %). Jednou za měsíc chybí ve škole 15 dotazovaných (17,44 %) a 47 žáků (54,65 %) uvedlo, že za školu nechodí. Možnost „jiné“ zvolilo 18 žáků (20,93 %), která zahrnovala odpovědi např. náhodně, když nemám peníze na cestu, podle potřeby nebo situace, když se nechci učit. K 40 žákům, kteří za školou nikdy nebyli, se v dané otázce přidalo 7 žáků. Z toho 5 žáků někdy bylo za školou, ale nyní už s neomluvenou školní absencí problémy nemají. Zbylí 2 žáci chodili za školu na odborném učilišti, ale v době vyplňování dotazníku už za školu nechodili. Je možné, že to může být způsobeno výchovným opatřením, které jim bylo uděleno.

Komentář: Za znepokojující považuji fakt, že až 6 žáků chodí za školu jednou týdně. Myslí si, že při tak častém záškoláctví se rychle zvyšuje počet školní absence a tudíž i hrozba udělení výchovného opatření.

Otázka č. 6: Chodíš za školu na celý den?*Tabulka 5: Chodíš za školu na celý den?*

ODPOVĚĎ	POČET ODPOVĚDÍ	
	Četnost	%
Nechodím za školu	48	55,81
Ano	25	29,07
Ne vždy	9	10,47
Ne	4	4,65
CELKEM	86	100,00

V případech, kdy žáci chodí za školu, bylo možné vybrat ze tří možností. Za školu chodí na celý den 25 dotazovaných žáků (29,07 %). Na celý den nechodí za školu 4 žáci (4,65 %) a ne vždy na celý den chybí 9 žáků (10,47 %). Zbylých 48 respondentů (55,81 %) uvedlo, že za školu nechodí. 8 žáků z uvedených 48 žáků, kteří s docházkou do školy nemají problémy, dříve za školu chodilo. Ze zmíněných 8 dotazovaných 3 respondenti dostali výchovné opatření. Osobně si myslím, že je to přiměřelo nepokračovat v záškoláctví, tudíž mohli odpovědět, že za školu nechodí. Dalších 5 žáků někdy za školou bylo, ale dle mého souzení např. jen jednou, což mohlo být důvodem, že zvolili možnost „nechodím za školu“.

Komentář: Jako problém se mi jeví chození za školu na celý den, jelikož by se tímto způsobem mohla velmi rychle zvyšovat četnost zameškaných hodin. Na druhou stranu si myslím, že se v těchto případech dá záškoláctví odhalit velmi rychle a může se tak začít dříve s řešením situace a s pozitivním působením na žáka.

Shrnutí první výzkumné otázky

Za školou někdy bylo 46 žáků (53,49 %), z toho 41 dotazovaných (47,67 %) chodí nebo chodilo za školu i na odborném učilišti. Nejčastěji žáci chodí za školu od základní školy. Tuto odpověď uvedlo 22 žáků (25,58 %). Na odborném učilišti začalo se záškoláctvím 14

žáků (16,28 %). Za alarmující považují dva fakty, že 6 žáků (6,98 %) chodí za školu jednou týdně a že nejčastěji jsou žáci za školou na celý den, což přiznalo 25 respondentů (29,07 %).

2. VÝZKUMNÁ OTÁZKA: Jak se žáci cítí při trávení času za školu?

Zajímala jsem se také o prožívání pocitů záškoláků, když tráví čas za školou. Chtěla jsem zjistit, zda se jejich pocity mění, když už nejsou za školou poprvé.

Otázka č. 8: Jak jsi se cítil/a, když jsi začal/a chodit za školu?

Tabulka 6: Jak jsi se cítil/a, když jsi začal/a chodit za školu?

ODPOVĚĎ	POČET ODPOVĚDÍ	
	Četnost	%
Nechodím za školu	45	52,33
Provinile	21	24,42
Bylo mi to jedno	17	19,77
Jiné	2	2,33
Neodpověděl/a	1	1,16
Pyšně	0	0,00
CELKEM	86	100,00

Tabulka ukazuje, že když žáci začali chodit za školu, nejčastěji se cítili provinile. Pocity provinění přiznalo 21 žáků (24,42 %) ze všech 86 respondentů. Dalším 17 záškolákům (19,77 %) bylo jedno, že jsou za školou. Překvapilo mě zjištění, že pyšný na sebe nebyl nikdo (0,00 %). Možnost „jiné“ zvolili 2 žáci (2,33 %), z nichž jeden uvedl, že se cítil, jako když je za školou a druhý, že měl strach. Na otázku neodpověděl 1 žák (1,16 %). Ve zbylých 45 dotaznicích (52,33 %) bylo zaškrtnuto, že za školu žáci nechodí. Z tabulky 1 je jasné, že za školu nechodí 40 žáků, ke kterým se přidalo dalších 5 respondentů při odpovídání

na aktuální otázku. Je možné, že si nevzpomněli, jak se cítili, když se záškoláctvím začali, a proto nyní odpověděli, že za školu nechodí.

Komentář: Nejvíce se u záškoláků vyskytovaly pocity viny, což pro mne není překvapivým. Myslím si, že když žák začne chodit za školu, nejdříve se u něj projeví výčitky, protože si uvědomuje špatnost svého chování, které pro žáka není zvyklostí. Naopak překvapivým pro mě byl fakt, že žádný žák nebyl na sebe pyšný. Zastávám názor, že se záškoláci často vychloubají svým jednáním před ostatními vrstevníky či staršími dětmi, aby je mezi sebe přijali.

Otázka č. 9: Pokud i nadále chodíš za školu, jak se při tom cítíš?

Tabulka 7: Pokud i nadále chodíš za školu, jak se při tom cítíš?

ODPOVĚĎ	POČET ODPOVĚDÍ	
	Četnost	%
Nechodím za školu	55	63,95
Je mi to jedno	17	19,77
Provinile	13	15,12
Neodpověděl/a	1	1,16
Pyšně	0	0,00
Jiné	0	0,00
CELKEM	86	100,00

Žáci, kteří chodí za školu i nadále, si mohli zvolit 4 odpovědi. Jedna z nich byla „je mi to jedno“, na kterou odpovědělo 17 žáků (19,77 %). Další možnost „provinile“ zadrželo 13 žáků (15,12 %) a možnost „jiné“ nezvolil nikdo (0,00 %). Ani možnost „pyšně“ nebyla využita (0,00 %). Odpověď „nechodím za školu“ využilo 55 žáků (63,95 %), která ukazuje rozdíl s otázkou č. 3, kde odpovědělo 40 žáků, že za školou nikdy nebyli. Tento rozdíl je dán faktem, že zmínění žáci v době, kdy vyplňovali dotazníky, už za školu nechodili nebo

byli za školou jen jednou. To je zřejmě průměrně odpovědět, že do školy již chodí pravidelně. Na otázku neodpověděl 1 ze žáků (1,16 %).

Komentář: V případech, kdy záškoláci chodí nadále za školu, nejčastěji uváděli, že je jim to jedno. Takový výsledek jsem předpokládala.

Tabulka 8: Změna pocitů při trávení času za školou

	POČET ODPOVĚDÍ	
	Četnost	%
Bylo -> je mi to jedno	11	23,91
Provinile	10	21,74
Provinile -> nechodím za školu	7	15,22
Provinile -> je mi to jedno	5	10,87
Nechodím za školu	5	10,87
Bylo mi to jedno -> nechodím za školu	3	6,52
Bylo mi to jedno -> provinile	2	4,35
Jiné -> jedno	1	2,17
Jiné -> provinile	1	2,17
Neodpověděl/a	1	2,17
CELKEM	46	100,00

Ze 46 záškoláků 3 respondenti (6,52 %) v obou otázkách odpověděli, že už za školu nechodí. Dalším 11 žákům (23,91 %) bylo jedno, že chodí za školu, což se s jejich přibývajícím absencí nezměnilo. Pocity provinilosti se nezměnily v 10 případech záškoláctví (21,74 %). U 5 žáků (10,87 %) se pocit viny změnil na stav, kdy jim to bylo jedno a naopak 2 žáci (4,35 %) uvedli, že nyní se cítí provinile. Jinou možnost zvolili 2 žáci, z nichž se u 1 žáka (2,17 %) pocit strachu změnil na pocit neohroženosti a 1 žák (2,17 %) uvedl, že se cítil, jako když je za školou. 7 žáků (15,22 %) se dříve za školou cítilo provinile, ale nyní už za školu nechodí a 3 žákům (6,52 %), kteří už za školu nechodí, to dříve bylo jedno. Na žád-

nou ze dvou otázek týkajících se pocitů za školou neodpověděl 1 žák (2,17 %). V 15 případech žáci neuváděli, jak se cítí, pokud i nadále chodili za školu, což je podle mého názoru způsobeno skutečností, že respondenti před konáním výzkumu se záškoláctvím skončili. Důvodem pravděpodobně byly udělené výchovné opatření nebo fakt, že byli za školou např. pouze jednou.

Komentář: Osobně jsem očekávala nejčastější pocity viny na začátku chození za školu, které se mění postupně na pocit, kdy je žákům jejich chození za školu jedno. Myslela jsem si, že si žáci s narůstající absencí na jejich záškoláctví „zvykají“ a je jim to jedno. Tento můj předpoklad se nesplnil.

Shrnutí druhé výzkumné otázky

Nejčastějším výsledkem je, že 11 žákům (23,91 %) bylo záškoláctví dříve jedno, což se s přibývajícím absencí ve škole nezměnilo. Dalším nejčastějším pocitem byla vina, která se pokračováním záškoláctví také nezměnila. V tomto případě jde o 10 žáků (21,74 %). Překvapilo mě, že pouhých 5 žáků (10,87 %) odpovědělo, že se dříve cítili provinile, ale dnes už je jim to jedno.

3. VÝZKUMNÁ OTÁZKA – Uvědomují si žáci důsledky záškoláctví?

Za důležité jsem považovala zjistit, zda si záškoláci uvědomují důsledky svého jednání. Nejdříve se musí záškoláctví ve škole odhalit a poté se tato situace řeší. Popřípadě mohou být záškolákům udělena výchovná opatření.

Otázka č. 10: Bylo tvé záškoláctví na odborném učilišti již odhaleno?

Tabulka 9: Bylo tvé záškoláctví na odborném učilišti již odhaleno?

ODPOVĚĎ	POČET ODPOVĚDÍ	
	Četnost	%
Nechodím za školu	47	54,65
Ano	21	24,42
Ne	18	20,93
CELKEM	86	100,00

Na odborném učilišti se přiznalo 21 žáků (24,42 %), že jejich záškoláctví již bylo odhaleno a u 18 žáků (20,93 %) ještě odhaleno nebylo. Další 1 žák (1,16 %) na otázku neodpověděl a zbylých 47 respondentů (54,65 %) uvedlo, že za školu nechodí. K uvedeným 40 žákům, kteří nechodí za školu (viz. tabulka 1), se přidalo 7 žáků, což je pravděpodobně způsobeno četností záškoláctví, která se změnila z chození za školu k neproblémové školní docházce.

Komentář: Myslím si, že se v tabulce uvedený počet odhalených záškoláků týká hlavně těch, kteří chodí za školu na celý den nebo jednou týdně. Očekávám, že se uvedení záškoláci odhalují mnohem lépe než žáci, kteří chodí za školu např. jednou za měsíc.

Otázka č. 16: Jaké/á výchovné/á opatření může být záškolákovi/ům uděleno/a? (možnost více odpovědí)

Tabulka 10: Jaké/á výchovné/á opatření může být záškolákovi/ům uděleno/a?

ODPOVĚĎ	POČET ODPOVĚDÍ	
	Četnost	%
Podmíněné vyloučení	41	18,72
Důtka třídního učitele	32	14,61
Důtka ředitele školy	31	14,16
Napomenutí třídního učitele	28	12,79
Druhý stupeň z chování	27	12,33
Úplné vyloučení	25	11,42
Třetí stupeň z chování	23	10,50
Žádné	7	3,20
Neodpověděl/a	5	2,28
CELKEM	219	100,00

Další důležitou otázkou ohledně uvědomění si žáků o možných problémech z důvodu záškoláctví je podle mého názoru dotaz, zda vůbec žáci vědí, jestli a případně jaká výchovná opatření mohou být záškolákům udělena. Velmi mne překvapilo, že si až 7 žáků (3,20 %) myslí, že jim žádné výchovné opatření nehrozí. Dalších 28 žáků (12,79 %) uvedlo, že jim může být uděleno napomenutí třídního učitele. Důtka třídního učitele může být záškolákům udělena podle 32 žáků (14,61 %) a důtka ředitele školy podle 31 žáků (14,16 %). O udělení sníženého stupně z chování si je vědomo 50 žáků, z toho o druhém stupni ví 27 žáků (12,33 %) a o třetím stupni z chování 23 žáků (10,50 %). Že může být záškolákům uděleno podmíněné vyloučení, si uvědomuje téměř polovina ze všech dotazovaných, přesně se jedná o 41 žáků (18,72 %). Pouhých 25 žáků (11,42 %) z celkových 81 respondentů, kteří na

otázku odpověděli si myslí, že můžou být vyloučeni úplně. Dohromady na otázku neodpovědělo 5 žáků (2,28 %).

Komentář: Výsledky mě vedou k přesvědčení, že by žáci měli být lépe informováni o možných důsledcích jejich absence ve škole. Žáci si zřejmě často neuvědomují, že jim může být za záškoláctví uděleno výchovné opatření a dokonce si neuvědomují ani fakt, že mohou být ze školy úplně vyloučeni. Jsem přesvědčena, že s vyloučením ze školy je spojen i budoucí život každého školáka, jelikož nedokončení středoškolského studia pro ně může být jen přítěží např. z důvodu profesního uplatnění.

Otázka č. 17: Bylo ti během studia na odborném učilišti uděleno výchovné opatření za záškoláctví?

Tabulka 11: Bylo ti během studia na odborném učilišti uděleno výchovné opatření za záškoláctví?

ODPOVĚĎ	POČET ODPOVĚDÍ	
	Četnost	%
Nechodím za školu	47	54,65
Ne	22	25,58
Ano a lituji toho	11	12,79
Ano, ale nevdám mi to	6	6,98
CELKEM	86	100,00

Z výsledků v tabulce je zřejmé, že na odborném učilišti byla některým dotazovaným žákům udělena určitá výchovná opatření. Z celkového počtu 86 respondentů dostalo výchovné opatření za záškoláctví 17 žáků, z nichž 11 (12,79 %) uděleného opatření litují. Na druhou stranu udělené sankce nevdám 6 žákům (6,98 %). Výchovná opatření nebyla na odborném učilišti udělena 22 záškolákům (25,58 %). „Nechodím za školu“ bylo zvoleno 47 žáky (54,65 %), z nichž 7 žáků již za školu nechodí.

Komentář: V případech, kdy záškoláci litují výchovného opatření, které jim bylo uděleno, si podle mého soudu důsledky jejich jednání uvědomili, bohužel ne včas. Myslím si ale, že jim udělené opatření zabránilo v záškoláctví pokračovat. Naopak žáci, kteří byli sankcio-váni ve formě výchovného opatření a kterým to nevadí, si zřejmě ještě neuvědomili důsledek, které jim mohou v budoucnu znepríjemnit život.

Otázka č. 18: Jaké/á výchovné/á opatření ti bylo/a na odborném učilišti za záškoláctví uděleno/a? (možnost více odpovědí)

Tabulka 12: Jaké výchovné opatření ti bylo na odborném učilišti za záškoláctví uděleno?

ODPOVĚĎ	POČET ODPOVĚDÍ	
	Četnost	%
Podmíněné vyloučení	10	47,62
Třetí stupeň z chování	6	28,57
Napomenutí třídního učitele	2	9,52
Důtka ředitele školy	2	9,52
Důtka třídního učitele	1	4,76
Druhý stupeň z chování	0	0,00
CELKEM	21	100,00

Z celkového počtu 17 žáků, kterým bylo uděleno výchovné opatření, dostali napomenutí třídního učitele 2 záškoláci (9,52 %). O stupeň vyšší je důtka třídního učitele, kterou byl sankcio-ván 1 žák (4,76 %). Jako další následuje důtka ředitele školy, kterou byli za záško-láctví pokáráni 2 žáci (9,52 %). Sníženým stupněm z chování bylo potrestáno 6 žáků, z nichž žádný (0,00 %) nedostal druhý stupeň z chování, ale třetí stupeň z chování si svým jednáním zasloužilo 6 záškoláků (28,57 %). Jako znepokojující číslo se mi jeví 10 uděle-ných podmíněných vyloučení (47,62 %) žákům, kteří chodili za školu.

Komentář: Nejčastěji byli odhalení záškoláci odborného učiliště sankciovaní podmíněným vyloučením, což by mělo být alarmující. Doufám, že udělením podmíněného vyloučení si záškoláci uvědomí, že mohou být ze školy úplně vyloučeni.

Shrnutí třetí výzkumné otázky

Na odborném učilišti bylo odhaleno 21 případů (24,42 %) záškoláctví a 18 žáků (20,93 %) ještě odhaleno nebylo. Za problém považují, že až 7 respondentů (3,20 %) si myslí, že jim žádné výchovné opatření za záškoláctví nehrozí a pouhých 25 žáků (11,42 %) ví, že mohou být úplně vyloučeni ze školy. Dokonce 6 žákům (6,98 %), kterým bylo výchovné opatření uděleno, to nevadí. Nejčastěji byla udělena podmíněná vyloučení, a to 10 žákům (47,62 %). Tyto výsledky mě nutí k přesvědčení, že si žáci ve velké míře důsledky záškoláctví neuvědomují.

4. VÝZKUMNÁ OTÁZKA: Je rozdíl v četnosti mezi záškoláky v 1. a ve 3. ročníku?

Otázka č. 2: Ročník

Tabulka 2: Ročník

ODPOVĚĎ	POČET ODPOVĚDÍ	
	Četnost	%
První	38	44,19
Třetí	28	32,56
Druhý	20	23,26
CELKEM	86	100,00

Na odborném učilišti bylo v době vyplňování dotazníků přítomno v 1. ročníku 38 žáků (44,19 %), ve 2. ročníku 20 žáků (23,26 %) a v posledním 3. ročníku bylo přítomných 28 respondentů (32,56 %).

Tabulka 14: Záškoláci na odborném učilišti z hlediska ročníků

	POČET ODPOVĚDÍ	
	Četnost	%
Třetí	18	43,90
První	15	36,59
Druhý	8	19,51
CELKEM	41	100,00

Z 86 vyplněných dotazníků mi vyšlo 49 žáků, kteří někdy byli za školou (viz. 1. výzkumná otázka, otázka č. 3). Z těchto dotazníků jsem vyčetla 41 žáků, kteří chodí za školu i na odborném učilišti. V 1. ročníku to je 15 záškoláků (36,59 %), ve 2. ročníku 8 záškoláků (19,51 %) a ve 3. ročníku jich bylo nejvíce, a to 18 žáků (43,90 %).

Komentář: Četnost záškoláctví z hlediska ročníků byl pro mě velkým překvapením. Nenašlo mě, že bude ve 3. ročníku více záškoláků než v 1. ročníku. Byla jsem si jistá, že se žáci ve 3. ročníku budou více zaměřovat na studium a nebudou si chtít dělat problémy zbytečnou absencí ve škole z důvodu dokončení středoškolského studia.

Shrnutí čtvrté výzkumné otázky

V konečném výsledku můžu říci, že za školu chodí na odborném učilišti více žáků ve 3. než v 1. ročníku. Ve 3. ročníku chodí za školu 18 žáků (64,29 %) a v 1. ročníku 15 žáků (39,47 %).

5. VÝZKUMNÁ OTÁZKA: Jakého pohlaví jsou záškoláci nejčastěji?

V této sekci jsem se zaměřila na pohlaví záškoláků. Chtěla jsem zjistit, zda mají problém se záškoláctvím spíše chlapci či dívky.

Otázka č. 1: Pohlaví

Tabulka 15: Pohlaví

ODPOVĚĎ	POČET ODPOVĚDÍ	
	Četnost	%
Žena	49	56,98
Muž	37	43,02
CELKEM	86	100,00

Na dotazníky mi odpovídalo více dívek než chlapců. Ve výzkumu mi posloužilo 49 dívek (56,98 %) a 37 chlapců (43,02 %). Celkově jsem měla k dispozici 86 žáků odborného učiliště.

Tabulka 16: Záškoláctví na odborném učilišti z hlediska pohlaví

ODPOVĚĎ	POČET ODPOVĚDÍ	
	Četnost	%
Muž	21	51,22
Žena	20	48,78
CELKEM	41	100,00

Z celkového počtu záškoláků na odborném učilišti jsem zjistila, že za školu chodí 21 chlapců (51,22 %) a 20 dívek (48,78%).

Komentář: Větší počet záškoláků v zastoupení chlapců mě neudivil, i když je rozdíl nepatrný. Myslím si, že chlapci mají větší sklony k záškoláctví a celkově k problémovému cho-

vání. Na druhou stranu bych řekla, že se tato skutečnost začíná mezi chlapci a dívkami vyrovnávat, což mi potvrdil i výzkum.

Shrnutí páté výzkumné otázky

Výsledek četnosti záškoláků z hlediska pohlaví je, že za školu chodí více chlapců než dívek. Jedná se o 56,76 % chlapců a 40,82 % dívek.

6. VÝZKUMNÁ OTÁZKA: Jaký mají záškoláci odborného učiliště vztah k výchovnému poradci?

Pokud jsou záškoláci ve škole odhaleni, je nutné tuto problematiku řešit. Jednou formou pomoci je výchovný poradce. V této sekci mě zajímalo, jaký k němu mají záškoláci vztah.

Otázka č. 11: Řešil/a jsi své záškoláctví na odborném učilišti s výchovným poradcem?

Tabulka 17: Řešil/a jsi své záškoláctví na odborném učilišti s výchovným poradcem?

ODPOVĚĎ	POČET ODPOVĚDÍ	
	Četnost	%
Ne	13	61,90
Ano	8	38,10
CELKEM	21	100,00

Z jedné z výše uvedených otázek (viz. 3. výzkumná otázka, otázka č. 10) je jasné, že bylo na odborném učilišti odhaleno 21 záškoláků. Z toho 8 záškoláků (38,10 %) řešilo svou situaci s výchovným poradcem a 13 záškoláků (61,90 %) situaci s výchovným poradcem neřešilo.

Komentář: Osobně jsem si myslela, že s výchovným poradcem situaci řešilo více záškoláků, jelikož nad určitý počet zameškaných hodin žáci s výchovným poradcem školní absenci řešit musí.

Otázka č. 12: Proč jsi řešil/a své záškoláctví s výchovným poradcem? (možnost více odpovědí)

Tabulka 18: Proč jsi řešil/a své záškoláctví s výchovným poradcem?

ODPOVĚĎ	POČET ODPOVĚDÍ	
	Četnost	%
Důvěra	3	37,50
Jiné	3	37,50
Působí milým dojmem	2	25,00
Znám ho	0	0,00
CELKEM	8	100,00

Z 8 žáků, kteří záškoláctví řešili s výchovným poradcem, uvedli 3 žáci (37,50 %), že výchovnému poradci důvěřují. Další 2 žáci (25,00 %) řešili situaci s výchovným poradcem, protože na ně působí milým dojmem a 3 žáci (37,50 %) uvedli jiný důvod. Jiným důvodem bylo, že 2 žáci situaci s poradcem řešit museli a 1 žák uvedl, že neví proč.

Komentář: Nejčastěji zodpovídaná důvěra mě neudivila, protože jsem očekávala, že mezi žákem a výchovným poradcem, který situaci řešil, by určitá důvěra měla být.

Otázka č. 13: Proč jsi neřešil/a své záškoláctví s výchovným poradcem? (možnost více odpovědí)

Tabulka 19: Proč jsi neřešil/a své záškoláctví s výchovným poradcem?

ODPOVĚĎ	POČET ODPOVĚDÍ	
	Četnost	%
Jiné	4	30,77
Strach	3	23,08
Nedůvěra	3	23,08
Neznám ho	2	15,38
Neodpověděl/a	1	7,69
CELKEM	13	100,00

Nejčastěji žáci uváděli, že s výchovným poradcem situaci neřešili kvůli strachu a kvůli nedůvěře, v každém z těchto případů se jednalo o 3 žáky (23,08 %). Další 2 žáci (15,38 %) uvedli, že výchovného poradce neznají. Další 4 žáci (30,77 %) zvolili možnost „jiné“, kdy se 2 záškoláci odkazovali na to, že situaci nikdo neřešil a sám se o ni starat nebude a 2 žáci nevěděli, proč situaci s výchovným poradcem neřešili. Z celkových 13 žáků neodpověděl 1 dotazovaný (7,69 %).

Komentář: Za negativní považuji odpověď, kdy situaci s žáky nikdo neřešil. Myslím si, že v daných případech žáci vůbec neočekávají, že by se jim mohlo něco „stát“, jelikož jsou podle jejich mínění neohrožení a budou spíše v záškoláctví pokračovat. Pocitům jako strach a nedůvěra žáků k výchovnému poradci připisuji názor, že výchovný poradce dané žáky pravděpodobně nevyučuje.

Otázka č. 14: S kým jsi své záškoláctví řešil/a? (možnost více odpovědí)*Tabulka 20: S kým jsi své záškoláctví řešil/a?*

ODPOVĚĎ	POČET ODPOVĚDÍ	
	Četnost	%
S třídním/í učitelem/kou	7	41,18
S rodičem/i	6	35,29
Jiné	2	11,76
Nebylo zatím řešeno	1	5,88
Neodpověděl/a	1	5,88
CELKEM	17	100,00

Záškoláci řešili svoji situaci nejčastěji s třídním učitelem či třídní učitelkou a jednalo se o 7 žáků (41,18 %). Dále 6 žáků (35,29 %) řešilo situaci se svými rodiči či rodičem a 1 žák (5,88%) uvedl, že zatím tato problematika nebyla řešena. Ze zbylých 3 respondentů 2 zvolili (11,76 %) možnost „jiné“, kde uváděli, že jejich záškoláctví neřešili s nikým a 1 záškolák řešil situaci s panem ředitelem. Na otázku neodpověděl 1 žák (5,88 %).

Komentář: Jsem přesvědčena, že žáci nejčastěji řešili situaci s třídní/m učitelkou/em a s rodiči proto, že je znají lépe a chovají k nim více důvěry než k výchovnému poradci, jelikož jsou s nimi téměř v každodenním kontaktu.

Otázka č. 15: Je výchovný poradce také tvým/ou učitelem/kou?*Tabulka 21: Je výchovný poradce také tvým/ou učitelem/kou?*

ODPOVĚĎ	POČET ODPOVĚDÍ	
	Četnost	%
Ne	47	54,65
Ano	37	43,02
Neodpověděl/a	2	2,33
CELKEM	86	100,00

V celkovém počtu dotazovaných odpovědělo 37 žáků (43,02 %), že je výchovný poradce také jejich učitelem/kou. Dalších 47 respondentů (54,65 %) uvedlo, že je výchovný poradce neučí v žádném vyučovacím předmětu. Zbylí 2 žáci (2,33 %) neodpověděli.

Tabulka 22: Je výchovný poradce učitelem záškoláků, kteří s ním svoji situaci řešili?

	POČET ODPOVĚDÍ	
	Četnost	%
Ano	6	75,00
Ne	2	25,00
CELKEM	8	100,00

Výchovný poradce učí 6 žáků (75,00 %) z celkových 8 dotazovaných, kteří s ním řešili své záškoláctví. Další 2 žáci (25,00 %) nejsou žáky výchovného poradce.

Komentář: Dle mého názoru by měly panovat dobré vztahy mezi žákem a výchovným poradcem v případě, kdy výchovný poradce problematiku záškoláctví s žáky řešil a zároveň je jejich učitelem.

Tabulka 23: Je výchovný poradce učitelem záškoláků, kteří s ním svoji situaci neřešili?

	POČET ODPOVĚDÍ	
	Četnost	%
Ne	9	69,23
Ano	3	23,08
Neodpověděl/a	1	7,69
CELKEM	13	100,00

Z celkového počtu 13 záškoláků, kteří svou situaci neřešili s výchovným poradcem, učí výchovný poradce pouze 3 žáky (23,08 %). Neučí 9 záškoláků (69,23 %) a 1 respondent na otázku neodpověděl (7,69 %).

Komentář: Očekávala jsem, že pokud výchovný poradce s žáky se školní absencí situaci neřešil a zároveň není jejich učitelem, bude u žáka k výchovnému poradci převažovat pocit strachu a nedůvěry.

Shrnutí šesté výzkumné otázky

Zjistila jsem, že záškoláci, kteří řešili svou situaci s výchovným poradcem a který je zároveň jejich učitelem/kou, měli k poradci spíše dobrý vztah. Výchovnému poradci důvěřují 2 žáci (25,00 %) a na další 2 žáky (25,00 %) působí milým dojmem. Stejný počet záškoláků (25,00 %) s ním situaci řešit muselo. 2 záškoláci s poradcem o svém stavu jednali a přitom není jejich učitelem/kou. Důvěru k výchovnému poradci přesto choval 1 žák (12,50 %) a zbylý 1 respondent (12,50 %) nevěděl, proč s ním situaci řešil.

Výchovný poradce situaci neřešil s 13 záškoláky. Z toho neučí 9 žáků (69,23 %), což podle mého názoru ovlivnilo jejich pocity z výchovného poradce, jako jsou nedůvěra a strach, jelikož ho neznají. Strach i nedůvěra byly zastoupeny 2 žáky (15,38 %). 2 žáci (15,38 %) odpověděli, že výchovného poradce neznají a další 2 žáci (15,38 %) uvedli, že situaci nikdo neřešil. 1 žák (7,70 %) na otázku neodpověděl. Poradce učí z uvedených 13 záškoláků

jen 3 žáky (23,07 %), z toho 1 záškolák (7,69 %) k němu chová strach, další 1 respondent (7,69 %) nedůvěru a 1 žák (7,69 %) neví, proč s výchovným poradcem nejednal.

Podle uvedených výsledků si myslím, že jsou lepší vztahy mezi záškoláky a výchovným poradcem v případech, kdy je výchovný poradce zároveň jejich vyučujícím.

7. VÝZKUMNÁ OTÁZKA: Jaké mají žáci důvody pro záškoláctví?

Otázka č. 7: Jaký je tvůj důvod pro záškoláctví? (*možnost více odpovědí*)

Tabulka 24: Jaký je tvůj důvod pro záškoláctví?

ODPOVĚĎ	POČET ODPOVĚDÍ	
	Četnost	%
Nechodím za školu	48	42,86
Nuda	20	17,86
Jiné zájmy	16	14,29
Někdo mě přemluvil	16	14,29
Jiné	5	4,46
Určitý/é předmět/y	4	3,57
Škola je zbytečná	1	0,89
Učitel/ka, učitelé/ky	1	0,89
Neodpověděl/a	1	0,89
Špatné vztahy se spolužákem/y	0	0,00
CELKEM	112	100,00

Nejčastěji uváděným důvodem pro záškoláctví je nuda, kterou vybralo 20 záškoláků (17,86 %). Dalšími nejčastějšími důvody jsou, že žáka někdo přemluvil a jiné zájmy. Oba důvody byly zastoupeny 16 žáky (14,29 %). Další 4 žáci (3,57 %) chodí za školu kvůli určitým předmětům. 1 žák (0,89 %) uvedl, že jeho důvodem je učitel/ka či učitelé/učitelky a další 1

žák (0,89 %) uvedl, že je pro něj škola zbytečná. Špatné vztahy se spolužáky nemá žádný žák (0,00 %) a za školu nechodí 48 žáků (42,86 %). Nižší počet záškoláků, než je uvedeno v dotazníkové otázce č. 3, je způsoben zřejmě tím, že žáci někdy za školou byli, ale v době průzkumu problémy se školní absencí již neměli.

Komentář: Výsledky důvodů pro záškoláctví mě nepřekvapily. Myslela jsem si, že nejčastějším důvodem bude nuda a že žáka někdo přemluvil. Velmi mě potěšilo, že špatné vztahy se spolužáky nikdo neuvedl a že kvůli určité/mu učitelce/i chodí za školu jen 1 žák. Podle mého přesvědčení to nasvědčuje, že jsou na odborném učilišti dobré vztahy mezi spolužáky i mezi žáky a vyučujícími.

Shrnutí sedmé výzkumné otázky

Nejčastěji chodí žáci za školu, protože se tam nudí, což uvedlo 20 žáků (17,86 %). Pro 16 žáků (14,29 %) jsou častým důvodem jiné zájmy. Dalším důvodem je vliv někoho z okolí, jelikož 16 žáků (14,29 %) přiznalo, že je někdo přemluvil.

5.8 Doporučení pro praxi

Výsledky výzkumu budou poskytnuty danému odbornému učilišti. Mohly by napomoci k prevenci a snížení četnosti záškoláctví. Také by mohly vést ke zlepšení efektivity práce výchovného poradce.

Díky zjištěnému počtu neodhalených záškoláků jsem si uvědomila, že by se škola mohla zkusit více zaměřit na vedení dokumentace o žácích z hlediska jejich absence. Doporučuji zavést elektronickou docházku žáků, která umožní učitelům ihned informovat rodiče o nepřítomnosti žáka ve škole. Rodiče by měli se školou také lépe spolupracovat, k čemuž by je mohla škola motivovat upozorněním na případné stíhání z důvodu zanedbávání školní docházky jejich dítěte.

Dobré by bylo zpracování takových osnov, které by žákům lépe vyhovovaly. Jako motivace k chození do školy by mohla žákům posloužit možnost mimoškolních aktivit nebo např. uspořádání soutěže v docházce mezi třídami. Případně různé odměny za pravidelnou docházku do školy, jako např. diplomy, poskytnutí psacích potřeb, vstupenek na nějaký zápas či představení, by mohly snížit četnost záškoláctví.

Škola by mohla zkusit zlepšit efektivnost práce výchovného poradce pořádáním školních akcí, kde by mohli být žáci v kontaktu s výchovným poradcem a tím si vytvořit svůj „obraz“ o něm. Společné akce a vzájemné poznávání by mohlo napomoci k vytvoření lepšího vztahu mezi nimi a k odstranění zábran.

ZÁVĚR

Záškoláctví je podle mého názoru závažnou problematikou, která se vyskytuje poměrně často. Myslím si, že je většina společnosti z vlastních zkušeností a vědomostí obeznámena s fenoménem problémového chování dětí a mládeže, jako je nejen záškoláctví, ale i užívání alkoholu, drog, krádeže a v některých případech také zvýšená kriminalita apod. Tuto problematiku je nutné řešit. V první řadě je důležité projevat zájem o své děti a v případě jakéhokoli problému se jim snažit pomoci. Že je záškoláctví rozšířeným patologickým jevem můžu potvrdit i z výsledků mého výzkumu, kde jsem zjistila, že za školou někdy byla více než polovina dotazovaných.

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit stav záškoláctví na odborném učilišti. Z výsledků je patrné, že za školou bylo na odborném učilišti celkově 41 žáků, tudíž mohu říci, že je problematika záškoláctví rozšířená i na zkoumaném odborném učilišti. Uvedený počet považuji za velký problém, jelikož jde téměř o polovinu ze všech respondentů. Dále jsem zjistila, že na odborném učilišti začalo chodit za školu 14 žáků. Důvodem pro vznik záškoláctví by mohly být žáky nejčastěji uváděná nuda ve škole, jiné zájmy záškoláků anebo vliv někoho z okolí. Tímto se potvrzuje studie Malcolma (In Kyriacou, 2005), že je záškoláctví často důvodem nudy ve škole. Za alarmující považuji chození za školu jednou týdně a chození za školu na celý den. Tímto se podle mého názoru záškolákům velmi rychle zvedne počet absence a odhalení záškoláka by mohlo být snadnější. Myslím si, že se tak zvýší i možnost udělení výchovného opatření. Podle výsledků z dotazníku bylo na odborném učilišti odhaleno pouze 21 záškoláků. 10 žákům bylo uděleno podmíněné vyloučení, což považuji za dost vysoké číslo. Velmi překvapující pro mě bylo zjištění, že si 7 žáků myslí, že nemůže být za záškoláctví sankcionováno. Některým žákům ani nevádí, že jim bylo výchovné opatření uděleno. Myslím si, že si žáci často neuvědomují, že mohou být úplně vyloučeni ze školy a nemusejí tak dokončit středoškolské studium, což jim může v budoucím životě být jen negativem. Záškolákům je podle výzkumu nejčastěji jedno, že chodí za školu a s jejich přibývajícím absencí se tento pocit nemění. Druhým nejčastějším je pocit provinění. Zastávám názor, že s těmito záškoláky by se v případě řešení jejich chování mohlo pracovat lépe, jelikož mají určité výčitky. Dále jsem zjistila, že za školu chodí více chlapců než dívek, ale s nepatrným rozdílem. Velmi mě udivil výsledek výzkumu, že chodí za školu více žáků z třetího než z prvního ročníku, jelikož třetím ročníkem studium na zkoumaném odborném učilišti končí.

V případě zkoumání dílčího výzkumného problému jsem zjistila, že žáci mají k výchovnému poradci spíše lepší vztah, když je zároveň jejich učitelem/kou, jelikož k němu chovají více důvěry a ví, že nemusejí mít strach. Na některé také působí milým dojmem, což jim určitě nebude bránit v tom, aby s ním svůj problém řešili. Myslím si, že je velmi důležité znát člověka, se kterým se má řešit nějaký problém, jelikož se mu dokáže více otevřít. Pokud situace nebyla řešena výchovným poradcem, nejčastěji se záškoláci obraceli na své třídní učitele, což je podle mého názoru způsobeno právě tím, že danou osobu žák zná a má k ní určitou důvěru. Bohužel těžko může jeden výchovný poradce učit všechny žáky školy. Napadlo mě, že by bylo zajímavé, kdyby se pořádaly společné akce určené k tomu, aby alespoň o něco lépe žáci poznali výchovného poradce, vybudovali si k němu více důvěry a zjistili, že nemusejí mít strach za ním přijít. Strach byl totiž také jedním z důvodů, proč žáci situaci s výchovným poradcem neřešili.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BENDL, S. *Neukázněný žák: cesta institucionální pomoci*. Praha: ISV, 2004. ISBN 80-86642-36-4.
- [2] ČÁP, D. aj. *Výchovné poradenství: výklad je zpracován k právnímu stavu ke dni 1.12.2009*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, c2009. ISBN 978-80-7357-498-7.
- [3] ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X.
- [4] ČECH, T. Škola a sociálně patologické symptomy v projevech žáků. In STŘELEČEK, S. (ed.) *Studie z teorie a metodiky výchovy I*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-86633-21-7.
- [5] ELLIOTT, J., PLACE, M. *Dítě v nesnázích: prevence, příčiny, terapie*. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0182-0.
- [6] FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie: Analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2781-3.
- [7] GABURA, J., PRUŽINSKÁ, J. *Poradenský proces*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995. ISBN 80-85850-10-9.
- [8] HUDECOVÁ, A. HRONCOVÁ, J., KRAUS, B. aj. *Sociálna patológia pre sociálnych pracovníkov a pedagógov*. Banská Bystrica: Pedagogická fakulta, 2006. ISBN 80-8083-223-4.
- [9] CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [10] KOHOUTEK, R. *Patopsychologie a psychopatologie pro pedagogy*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4434-0.
- [11] KYRIACOU, CH. *Řešení výchovných problémů ve škole*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-945-3.

- [12] MARTIN, M., WALTMANOVÁ-GREENWOODOVÁ, C. *Jak řešit problémy dětí se školou: lexikon pro rodiče*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-125-8.
- [13] MEZINÁRODNÍ KLASIFIKACE NEMOCÍ 10. REVIZE. *Duševní poruchy a poruchy chování: Popisy klinických příznaků a diagnostická vodítka*. Praha: Psychiatrické centrum, 1992. ISBN 80-85121-37-9.
- [14] OPEKAROVÁ, O. *Kapitoly z výchovného poradenství: školní poradenské služby*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2007. ISBN 978-80-86723-35-8.
- [15] PRŮCHA, J, WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.
- [16] RENOTIÉROVÁ, M., LUDÍKOVÁ, L. aj. *Speciální pedagogika*. 4. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1475-9.
- [17] SOVÁK, M. aj. *Defektologický slovník*. 3. vydání. Jinočany: H&H, 2000. ISBN 80-86022-76-5.
- [18] TRAIN, A. *Nejčastější poruchy chování dětí*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-503-2.
- [19] VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.
- [20] VALENTA, M., MÜLLER, O. *Psychopedie: Teoretické základy a metodika*. 3. vyd. Praha: Parta, 2007. ISBN 978-80-7320-099-2.
- [21] VOJTÍK, V., MACHOVÁ, J., BŘICHÁČEK, V. *Poruchy vývoje dětí a mladistvých a jejich projevy v rodině a ve škole*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. ISBN 80-04-24650-8.
- [22] VOJTOVÁ, V. *Kapitoly z etopedie I: Přístupy k poruchám emocí a chování v současnosti*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4573-6.

- [23] MŠMT, *Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví* [online]. 2002 [cit. 2011-03-14]. URL: <<http://www.msmt.cz/socialni-programy/metodicky-pokyn-k-jednotnemu-postupu-pri-uvolnovani-a-omlouvani-zaku-z-vyucovani-prevenci-a-postihu-zaskolactvi>>.
- [24] MŠMT, *Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních* [online]. 2005 [cit. 2011-03-16]. URL: <http://www.msmt.cz/file/7876_1_1/download/>.ěěěw

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

MKN	Mezinárodní klasifikace nemocí.
SEU	Social Exclusion Unit, Institut pro sociální vylučování.
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.
DfES	Department for Education and Science.
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí.

SEZNAM TABULEK

Tab. 1: Byl/a jsi někdy za školou?

Tab. 2: Četnost záškoláctví na odborném učilišti

Tab. 3: Jak dlouho chodíš za školu?

Tab. 4: Jak často chodíš za školu?

Tab. 5: Chodíš za školu na celý den?

Tab. 6: Jak jsi se cítil/a, když jsi začal/a chodit za školu?

Tab. 7: Pokud i nadále chodíš za školu, jak se při tom cítíš?

Tab. 8: Změna pocitů při trávení času za školou

Tab. 9: Bylo tvé záškoláctví na odborném učilišti již odhaleno?

Tab. 10: Jaké/á výchovné/á opatření může být záškolákovi/ům uděleno/a?

Tab. 11: Bylo ti během studia na odborném učilišti uděleno výchovné opatření za záškoláctví?

Tab. 12: Jaké výchovné opatření ti bylo na odborném učilišti za záškoláctví uděleno?

Tab. 13: Ročník

Tab. 14: Záškoláci na odborném učilišti z hlediska ročníků

Tab. 15: Pohlaví

Tab. 16: Záškoláctví na odborném učilišti z hlediska pohlaví

Tab. 17: Řešil/a jsi své záškoláctví na odborném učilišti výchovným poradcem?

Tab. 18: Proč jsi řešil/a své záškoláctví s výchovným poradcem?

Tab. 19: Proč jsi neřešil/a své záškoláctví s výchovným poradcem?

Tab. 20: S kým jsi své záškoláctví řešil/a?

Tab. 21: Je výchovný poradce také tvým/ou učitelem/kou?

Tab. 22: Je výchovný poradce učitelem záškoláků, kteří s ním svoji situaci řešili?

Tab. 23: Je výchovný poradce učitelem záškoláků, kteří s ním svoji situaci neřešili?

Tab. 24: Jaký je tvůj důvod pro záškoláctví?

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha PI: Dotazník

Příloha PII: Grafy

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Vážení žáci,

jsem studentka 3. ročníku oboru sociální pedagogika na Fakultě humanitních studií na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Do rukou se Vám dostává **anonymní** dotazník, pomocí kterého se snažím zjistit informace o záškoláctví studentů. Tento dotazník bude použit v mé bakalářské práci. Žádám Vás o jeho pravdivé vyplnění. Pokud není uvedeno jinak, vyberte jen jednu odpověď. Odpovědi prosím **kroužkujte**.

Děkuji Vám za ochotu při vyplňování!

Krčková Veronika

1) Pohlaví:

- a) muž
- b) žena

2) Ročník:

- a) první
- b) druhý
- c) třetí

3) Byl/a jsi někdy za školou?

- a) ano
- b) ne

4) Jak dlouho chodíš za školu?

- a) od základní školy
- b) od střední školy
- c) od studia na odborném učilišti
- d) nechodím za školu

5) Jak často chodíš za školu?

- a) jednou týdně
- b) jednou za měsíc
- c) nechodím za školu
- d) jiné, uveď _____

6) Chodíš za školu na celý den?

- a) ano
- b) ne
- c) ne vždy
- d) nechodím za školu

7) Jaký je tvůj důvod pro záškoláctví? (možnost více odpovědí)

- a) někdo mě přemluvil
- b) učitel/ka, učitelé/učitelky
- c) určitý/é předmět/y
- d) špatné vztahy se spolužákem/y
- e) škola je zbytečná
- f) nuda
- g) jiné zájmy
- h) nechodím za školu
- i) jiné, uveď _____

8) Jak jsi se cítil/a, když jsi začal/a chodit za školu?

- a) bylo mi to jedno
- b) provinile
- c) pyšně
- d) nechodím za školu
- e) jiné, uveď _____

9) Pokud i nadále chodíš za školu, jak se při tom cítíš?

- a) je mi to jedno
- b) provinile
- c) pyšně
- d) nechodím za školu
- e) jiné, uveď _____

10) Bylo tvé záškoláctví na odborném učilišti již odhaleno?

- a) ano
- b) ne *(přejdi na otázku č. 15)*
- c) nechodím za školu *(přejdi na otázku č. 15)*

11) Řešil/a jsi své záškoláctví na odborném učilišti s výchovným poradcem?

- a) ano
- b) ne *(přejdi na otázku č. 13)*

12) Proč jsi řešil/a své záškoláctví s výchovným poradcem? *(možnost více odpovědí)*

- a) důvěra *(přejdi na otázku č. 15)*
- b) znám ho *(přejdi na otázku č. 15)*
- c) působí milým dojmem *(přejdi na otázku č. 15)*
- d) jiné, uveď _____

(přejdi na otázku č. 15)

13) Proč jsi neřešil/a své záškoláctví s výchovným poradcem? *(možnost více odpovědí)*

- a) strach
- b) nedůvěra
- c) neznám ho
- d) jiné, uveď _____

14) S kým jsi své záškoláctví řešil/a? (možnost více odpovědí)

- a) s rodičem/i
- b) s třídním/í učitelem/kou
- c) nebylo zatím řešeno
- d) jiné, uveď _____

15) Je výchovný poradce také tvým/ou učitelem/kou?

- a) ano
- b) ne

16) Jaké/á výchovné/á opatření může být záškolákovi/ům uděleno/a? (možnost více odpovědí)

- a) žádné/á
- b) napomenutí třídního učitele
- c) důtka třídního učitele
- d) důtka ředitele školy
- e) druhý stupeň z chování
- f) třetí stupeň z chování
- g) podmíněné vyloučení
- h) úplné vyloučení

17) Bylo ti během studia na odborném učilišti uděleno výchovné opatření za záškoláctví?

- a) ano a lituji toho
- b) ano, ale nevdám mi to
- c) ne (*dotazník dokončen*)
- d) nechodím za školu (*dotazník ukončen*)

18) Jaké/á výchovné/á opatření ti bylo/a na odborném učilišti za záškoláctví uděleno/a? (možnost více odpovědí)

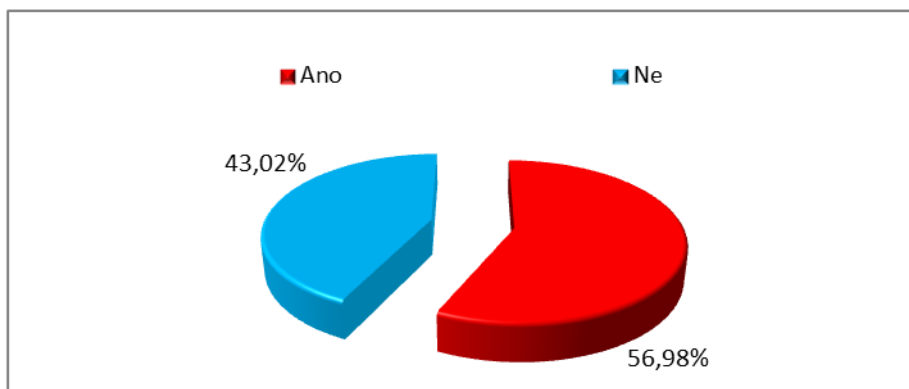
- a) napomenutí třídního učitele
- b) důtka třídního učitele
- c) důtka ředitele školy
- d) druhý stupeň z chování
- e) třetí stupeň z chování
- f) podmíněné vyloučení

Děkuji Vám za vyplnění dotazníku!

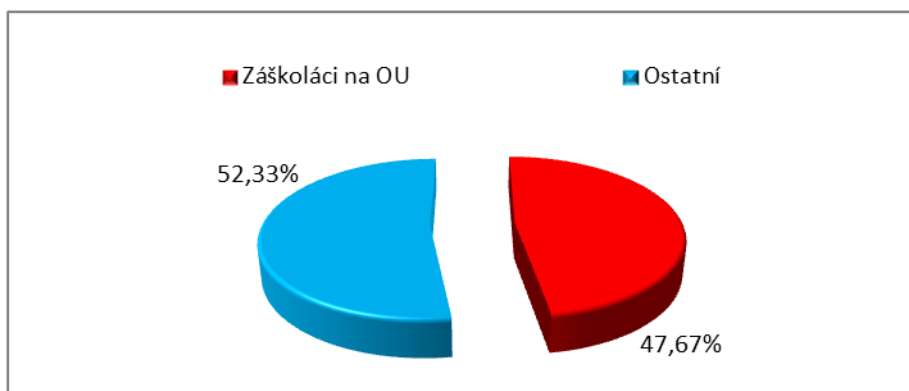
Krčková Veronika

PŘÍLOHA P II: GRAFY

Graf 1: Byl/a jsi někdy za školou?

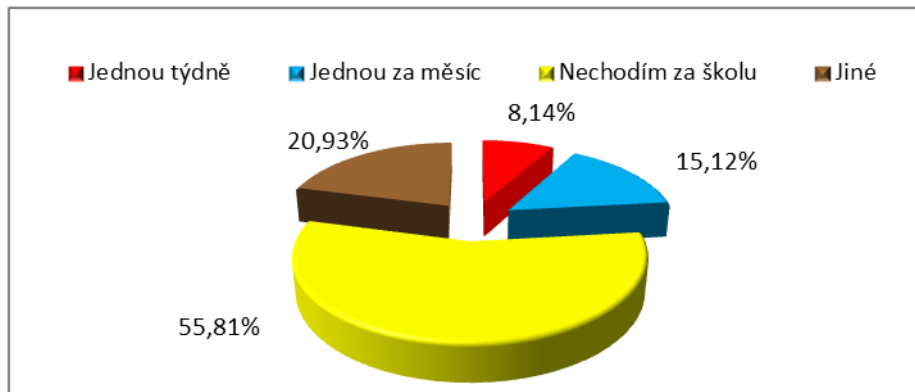
Graf 2: Četnost záškoláctví na odborném učilišti

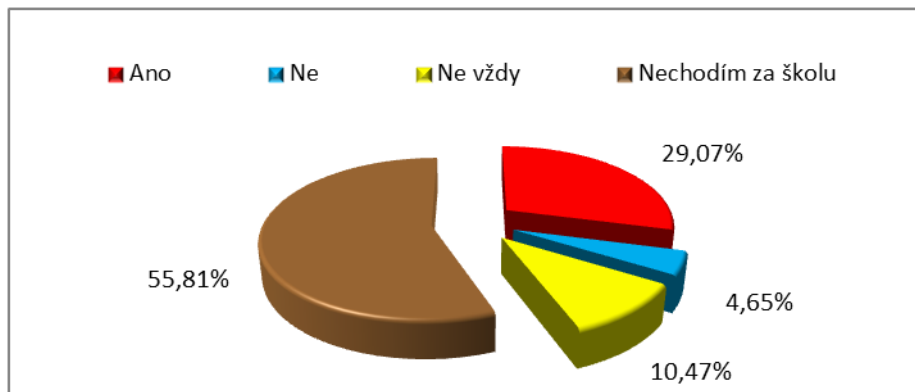
Graf 3: Jak dlouho chodíš za školu?

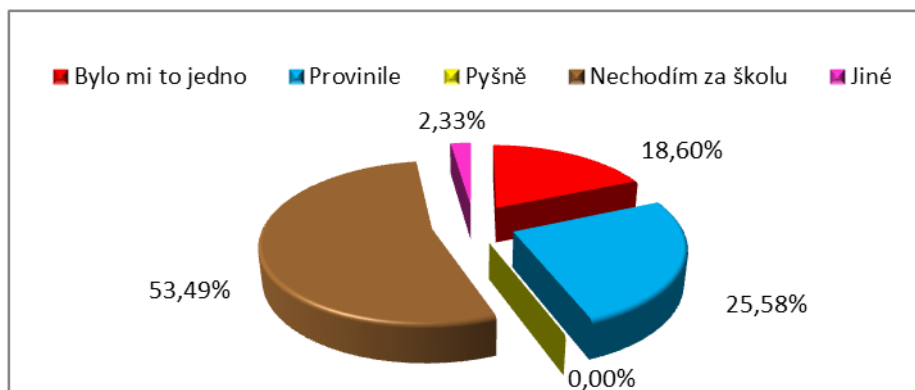
Graf 4: Jak často chodiš za školu?

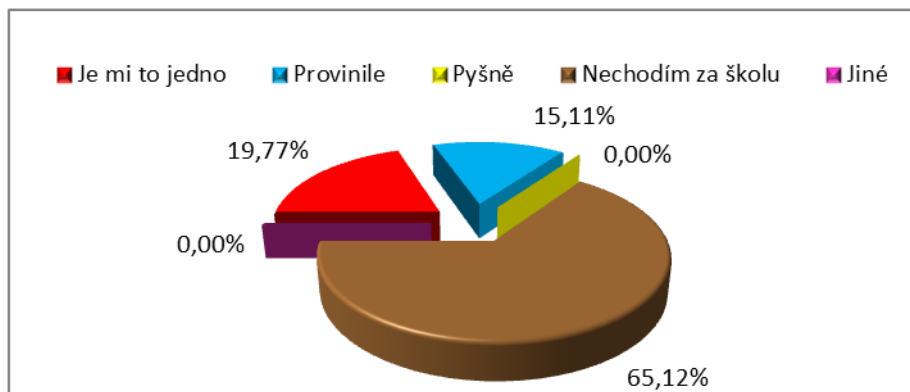
Graf 5: Chodiš za školu na celý den?

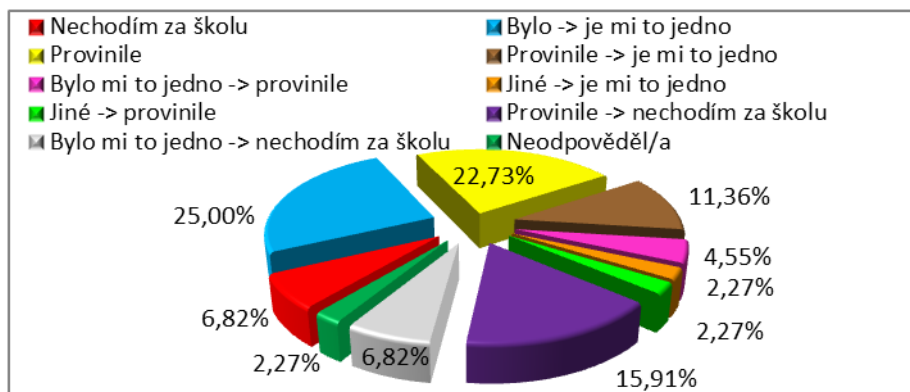
Graf 6: Jak jsi se cítil/a, když jsi začal/a chodit za školu?

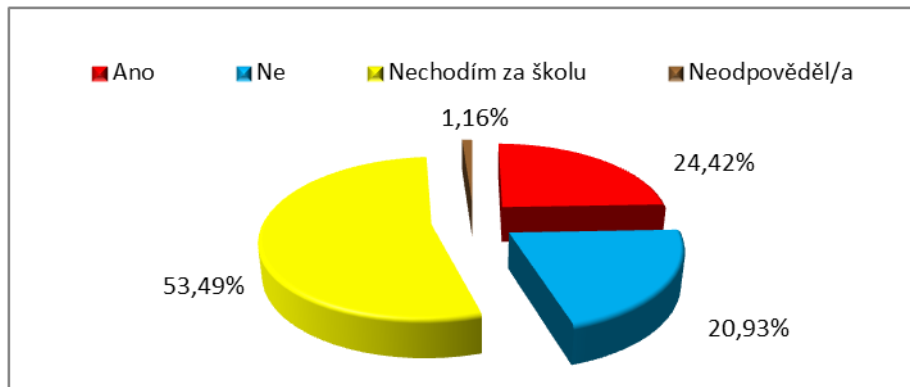
Graf 7: Pokud i nadále chodíš za školu, jak se při tom cítíš?

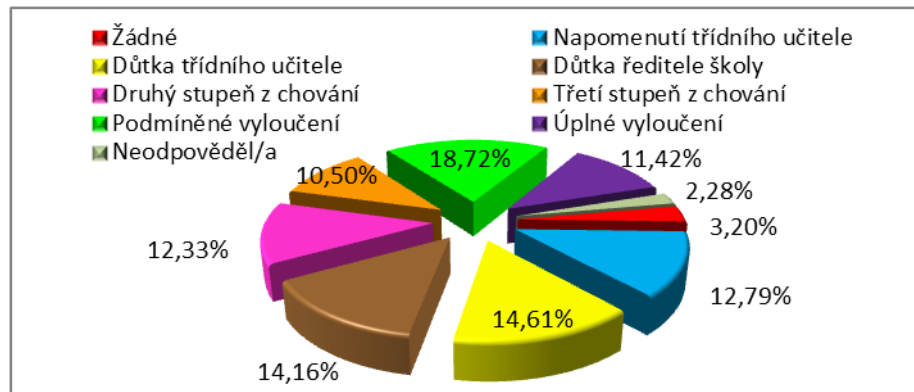
Graf 8: Změna pocitů při trávení času za školou

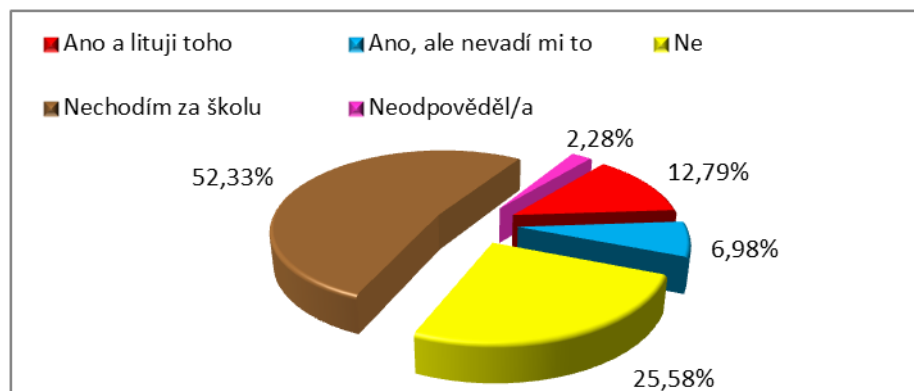
Graf 9: Bylo tvé záškoláctví na odborném učilišti již odhaleno?

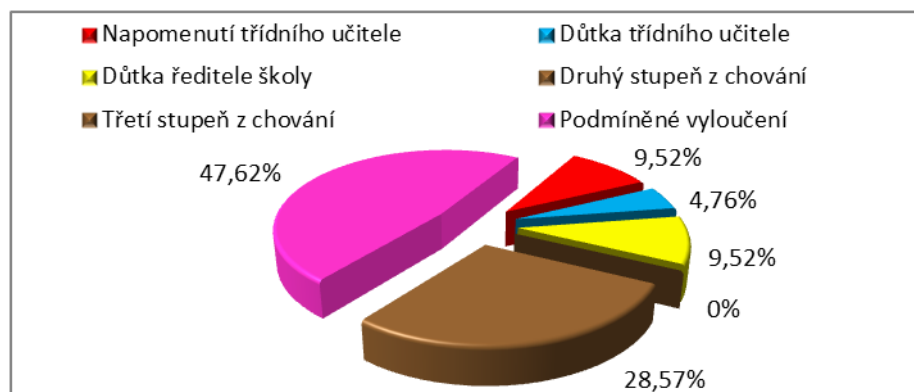
Graf 10: Jaké/á výchovné/á opatření může být záškolákovi/ům uděleno/a?

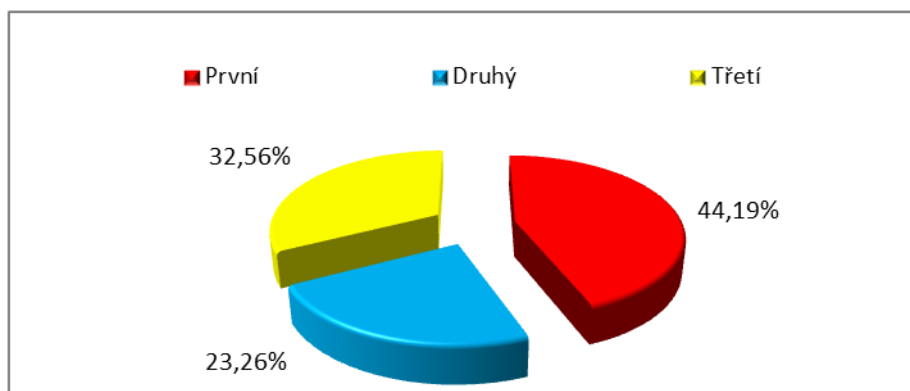
Graf 11: Bylo ti během studia na odborném učilišti uděleno výchovné opatření za záškoláctví?

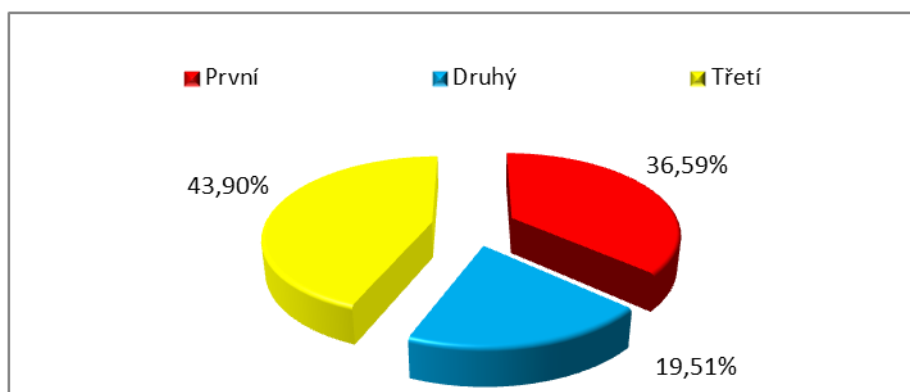
Graf 12: Jaké výchovné opatření ti bylo na odborném učilišti za záškoláctví uděleno?

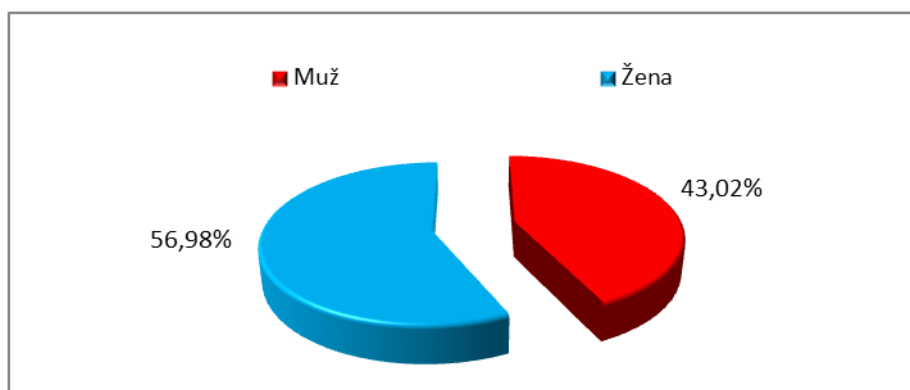
Graf 13: Ročník

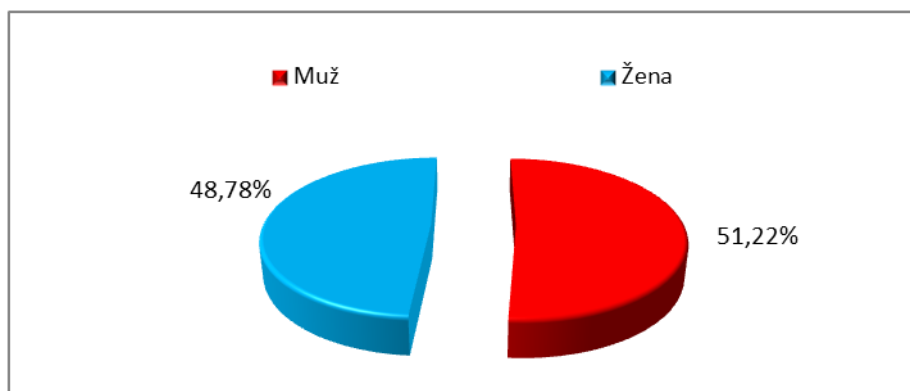
Graf 14: Záškoláci na odborném učilišti z hlediska ročníků

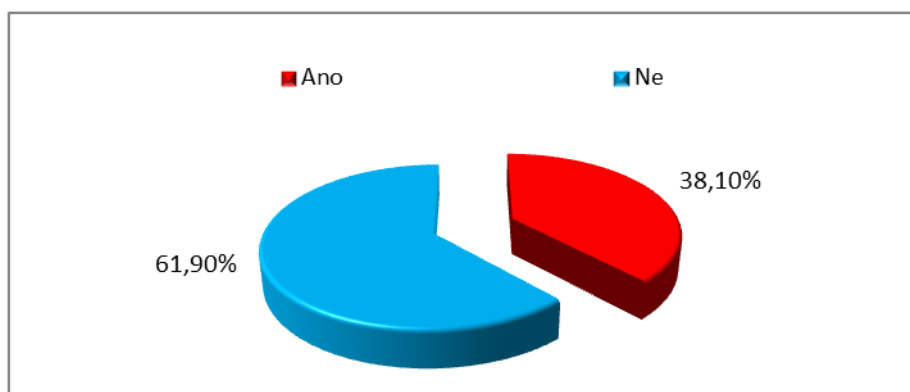
Graf 15: Pohlaví

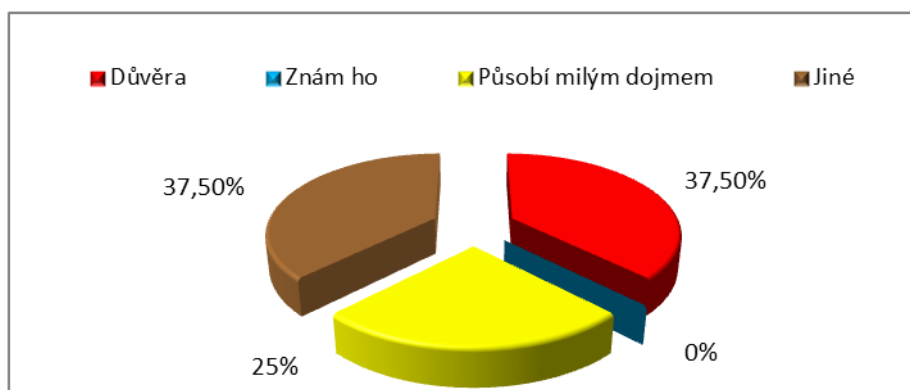
Graf 16: Záškoláctví na odborném učilišti z hlediska pohlaví

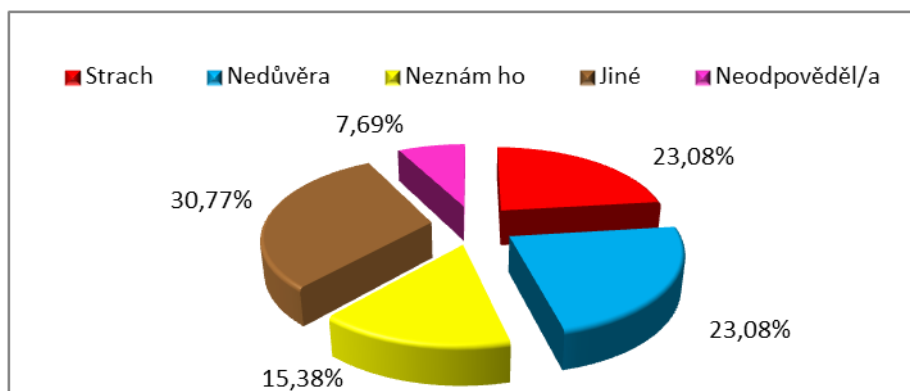
Graf 17: Řešil/a jsi své záškoláctví na odborném učilišti s výchovným poradcem?

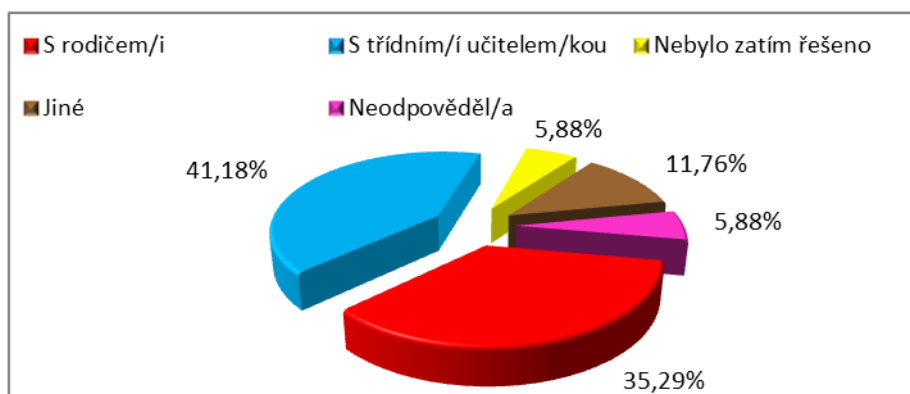
Graf 18: Proč jsi řešil/a své záškoláctví s výchovným poradcem?

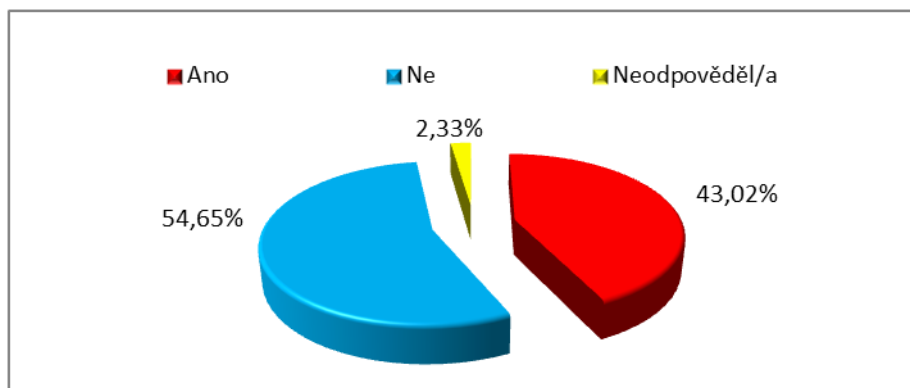
Graf 19: Proč jsi neřešil/a své záškoláctví s výchovným poradcem?

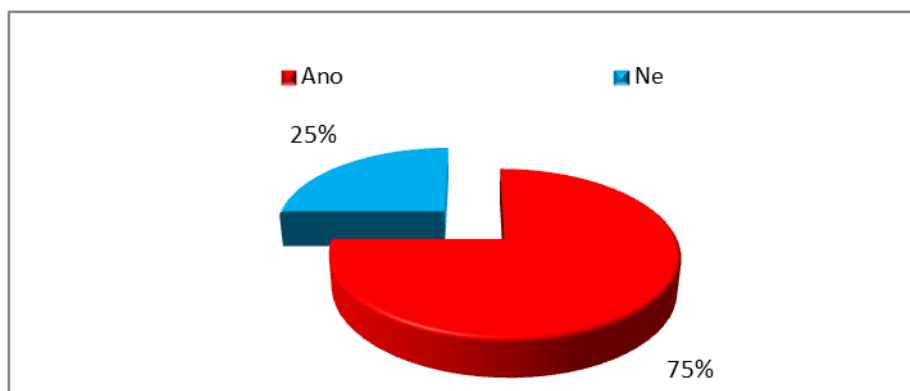
Graf 20: S kým jsi své záškoláctví řešil/a?

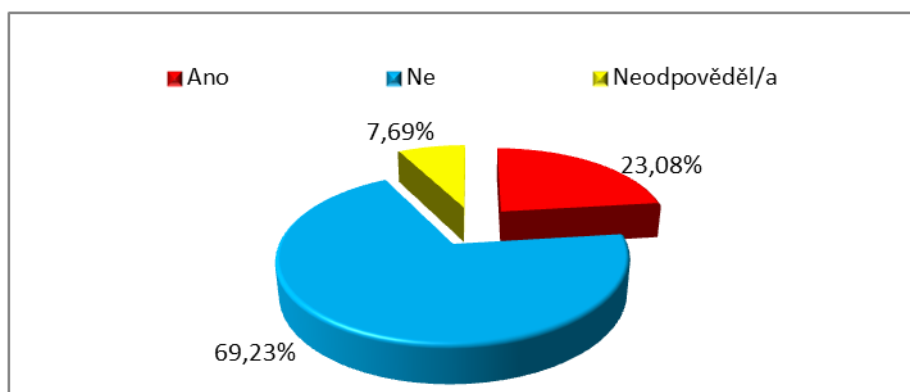
Graf 21: Je výchovný poradce také tvým/ou učitelem/kou?

Graf 22: Je výchovný poradce učitelem záškoláků, kteří s ním svoji situaci řešili?

Graf 23: Je výchovný poradce učitelem záškoláků, kteří s ním svoji situaci neřešili?

Graf 24: Jaký je tvůj důvod pro záškoláctví?

